

50487

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

VIII. Évfolyam.

KISS JÓZSEF.

25. szám.

Budapest, Erzsébet-körut.

Royal Nagy Szálló

ELSŐRENDÜ SZÁLLÓ.
Szobák villamvilágítással és szolgálattal 2 főtől feljebb.

VIKTÓRIA angol királynő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

VII. Erzsébet-körut 6. sz.

BETÖRÉS

elleni

biztosításokat

a legelőnyösebb feltételek és jutányos díjtételek mellett eszközöl a

Hazai általános biztosító részv.-társ.

Budapest, V., Dorottya-uteza 7. szám.

Ügynökök felvételnek.

Első magyar
gazdasági gépgyár részvény-társulat.

Ekegyártásra
külön szakosztály.

Gőzcséplőink

a tökéletesség legmagasabb fokán állanak.

Magyarország legnagyobb és egyedüli **Gazdasági gépgyára**, mely a gazdálkodáshoz szükséges **összes gazdasági gépeket** gyártja.

Részletes árjegyzékkel és szakbavágó felvilágosítással díjmentesen szolgálunk. — Kérjük minden kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni, készséggel adunk kimerítő és felvilágosító választ.

Különlegességek borkészítési gépekben.

Első magyar gazdasági gépgyár-részvény-társaság Budapestben.

Czímre ügyelni tessenek!

ŐS-BUDAVÁRA.

Szinfonikus hangverseny, előadja a berlini 70 tagból álló

Szinfonikus zenekar.

Katona zenekar.

Balogh Károly cigány zenekara.

Spanyol és Olasz
utcai énekesek.

Magyar ének- és tánc-előadások.

GOLTZ-REINHOLD a drótkötélen.

PONCHERY-NIAGARA

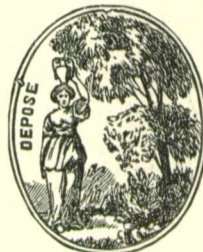
világhírű **kötéltánczosok.**

Belépő-díj esti 6 óráig 20 kr. 6 órától 30 kr.

Dr. LENGIEL Fr.-féle Nyirfabalzsam.

Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából kifolyik, ha annak törzsét megfúrjuk, emberemlékezet óta mint a legkitűnőbb szépitő-szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv, a feltaláló utasításai szerint, balzsammá alakítatik át, csak akkor nyer ugyszólván csodálatos hatást.

Ha este megkenjük vele az arcot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevétlenül pikkelyek válnak le a bőrről, a mely ez által fehérré és gyöngéddé válik.

Ezen balzsam kisimítja az arczon a ránczokat és himlőhelyeket, ifju arczszint, a bőrnek fehérséget, gyöngédséget és üdéséget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt eltávolítja a szeplőt, májfoltot, anyajegyeket, orrverességet, bőrátkát, s a bőr minden más egyéb tisztátalanságát.

Ára egy korsónak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr.

Kapható minden jobb gyógyszerertárban.

A nyirfabalzsam hatását előmozdítja a **Dr. LENGIEL Opo-Crémje**, egy adag 60 kr. és

Dr. LENGIEL Benzoe-szappana 60 és 35 kr.

Főraktár: **TÖRÖK J. gyógyszerertára**
Budapest, Király-utca 12. szám.

„Kosciuszkó lengyel csatakörkép”

a legszebb panoráma ez idő szerint Európában. Ujra beállítva, teljes világításban

látható az Aréna-uton

az új műcsarnokkal szemben.

Belépő-díj 50 kr.

Belépő-díj 50 kr.

Bekötési táblák

„A HÉT” XIII. és XIV. kötetéhez elkészültek és kötetenkint 1 frt 30 kr. előleges beküldése után portomentesen kaphatók.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre fr. 10.—

Félévre > 5.—

Negyedévre > 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott

Kéziratok nem adathat vissza.

— Budapest, június hó 20. —

Tisztelt olvasóinkhoz!

Julius elsején kezdődik az új félesztendő. Azokat, akik rokonszenvvel és bizalommal követtek bennünket eddig, kérjük kövessenek továbbra is. »A Hét« köre a mai írói nemzedék színe-javából verődött össze és a nyugot-európai színvonal magaslatára törekszik. »A Hét« már régen a magyar intelligencia lapja és hívei, megismerői számának folytonos növekedése tanúságot tesz arról, hogy e lapnak missiója van.

Olvasóinknak a nyár folyamán utána küldjük a lapot a nyári hűsölőkre, viszont arra kérjük, hogy az előfizetési díjakat ideje-korán hozzánk juttatni méltóztassanak.

Mai számunkhoz postablanquettákat mellékelünk.

„A HÉT” szerkesztősége és kiadóhivatala,

VII., Erzsébet-körút 6. sz.

SAISON.

Európa nagymamája.

— június 18.

Hölgyeim, maguk olyan éleselméjűek, hogy menten kitalálják, kiről van szó, s mért a *saison* kapcsán. Európa nagymamája Viktória királyné s az ő gyémántjubiléuma a legdiadalmasabb kieszelése annak a magasrendű fejtekezésnek, amely mind azon munkál, mint tegye nagygyá, érdekessé, különössé és emlékezetessé a nyáron megkezdődő londoni *season*-t, s mint főzze le vele Párist, Franciaországot s különösen a Grand Prix-t. Ez sikerül is mindig, aminthogy általában — s ezt egyszer külön is ki fogom fejteni egy hatkötetes munkában, forrásokkal, jegyzetekkel s paragrafusokban — mondom, általában az angol-szász faj szívós kitartása észrevétlen fölibe kerekedik a francziáságnak, még annak saját hazájában is, s a francziák elszörnyednének, ha megtudnák: az ő divatos angломániájuk alján mennyi igazi angol befolyás lappang, s mennyire nem játék, hogy a párisi kiejtés *a*-ja és *o*-ja olyan veszedelmesen hasonlítani kezd az angol *é*-s *a*-hoz és *ö*-s *o*-hoz. Ugyanaz a törvény ez, melynek következtében a berlini *jardleutnant* kelnähr-nek ejti a kellnert, és pajkos kaczarászással (ezt a szót Jászai Maritól tanultam) kaczarászva hány fitytyet a nemzetek közt levő állítólagos *erbfeindschaft*oknak.

S hölgyeim, a *season*-en túl is ez a jubileum az asszonyok dolga. Kegyetek, akik olyan jók hozzám, amig

nem ismernek, s olyan rosszul bánnak velem, ha megismerkedtünk, bizonyára tudják, mennyire hódolok én a nők nagy tulajdonságainak. E hódolatommal nem tudom, melyik előtt hajoljak meg mélyebben: a szépség előtt-e, vagy az okosság előtt. Ugy érzem, mégis az okosságuk előtt. Mert a szépségük sokat rombolt és semmit sem épített, az okosságuknak pedig valóságos bronzmonumentumai ékesítik a földtekét. A szépség mulandó, mint a rózsza; szirmok hullása, levelek hervadása, az elmulás rettenetes fájdalma teszi gyászossá és melancholikussá. Az okosság az örökzöld repkény, amely szívósan ragaszkodik az élethez, az évek csak az erejét növelik s a derekát szélesítik, s mindig megtalálja a tölgyet, amely köré fonódva megmaradjon a magasságokban.

Viktória királyné, majdnem bizonyos, sohasem volt szép asszony. Már az, hogy az angol czimezés a legkecsesebb fölségnek nevezi; az, hogy az egykoru források különösen a hangja édességét magasztalják; az, hogy a szerelem csak a törvényes boldogság s a törvényes fájdalom alakjában látogatta meg: mindez arra vall, hogy sohasem volt igazán szép asszony. De az okossága bizonyosságai már ezekben az adatokban is benne vannak. Mert van-e okosabb dolog, mint óvakodni a szerelemtől? Az ő nagy kollegáit, a hatalmas Erzsébetet és a genialis Katalint a szerelem tette boldogtalanná, keresztezte a számításait s matrónakorukban a megaláztatás keserves könyeit sajtolta színeveszett szemükbe. Ez a megaláztatás mindig elkerülte az okos Viktóriát s az élete egyetlen szerelmi fájdalma, az ura kora halálán érzett gyász is kitűnően kamatozó, tekintélyt, tiszteletet s engedményeket gyümölcsöző tőke volt az ő számára.

S az ő okossága minden téren nyilvánvaló — az egész vonalon, mint Apponyi Albert mondaná. Az ő politikáját nem kegyenczek rontották meg, hanem nagy emberek diktálták őneki. Előbb az ura, aki kitűnő státusember volt, aztán Disraeli, aki ennek a századnak legjelentékenyebb államférfija volt. Peelen s Palmerstonon át egészen Gladstoneig sok hatásnak és sok embernek volt kéntelen engedni. De valami csudálatos ravaszsággal, személytelen szerepléssel és munkátalan munkával mindig a Disraeli politikáját tudta fenntartani mind e mai napig, mikor az okos Salisbury óvatosan jár a Beaconsfeeld szociális és imperiális utjain, s a vén szószátyár Gladstonet, aki oly közel áll az angolok szívéhez, olyan távol tudja tartani az angolok kormányzékétől.

De a legnagyobb okossága, hogy békében s észrevétlen hagyta végbemenni a maga uralkodása alatt a

világ egyik legnagyobb revolúcióját s mialatt a királyi koronájának még egy császárit is fölébe illesztett, republikává válni Angolországot. Ha elolvasnák egyszer a Thackeray érdekes könyvét a négy Györgyökről s látnák a viszonyt egy idegen uralkodóház s egy idegenkedő nemzet között, bámulattal hódolnának a nemük okosságának e tiszteletreméltó megtestesülése előtt, aki ugyanaz idő alatt, míg Anglia a modern államok minden szabadságát kivívta magának, népszerűvé tette a királyi családot és szeretetté a királyságot. Mennyi áldozat, mennyi elnyelés, mennyi kibőjtölés árán sikerülhetett ez! Ó hölgyeim, melyikük lett volna képes mingyárt az uralkodása elején az udvar-hölgyei, tehát a barátnői megválogatását attól tenni függővé, melyik párt van most kormányon? Viktória királyné megtette. S ha kegyeteknek joga lenne megválogatni a minisztereket, elfogadnák-e vajjon nem is egyszer miniszterelnököknek azt a Gladstonet, akit annyira gyűlölnék, azaz hogy gyűlölnének, ha a Viktória szívével éreznének. Ő mindig elfogadta s mindig talált módot, hogy föltűnés nélkül kibuktassa. Visszautasítani csak a Labouchère miniszterségét utasította vissza, mert ez a fulánkös nyelvű emberke pasquillokat irt ellene, s a női méltóságában sértette meg. Erre, a női méltóságára mindig sokat adott, s ha a politikát át is engedte másnak, mint nő, az ő nőiessége számára imperátori hatalmat követelt és szerzett. Az ő ereje tette, hogy a világnak egykor legromlottabb, legrothadtabb és legerkölcstelenebb társasága, a londoni, ma ha nem is ideális, de mégis aránylag jobb és egészségesebb a többinél. Az ő hatalmas befolyása irtotta ki Angliából a párbaj aljas barbárságát, a munkátalan gazembereknek, az életüket kockára vető kalózkodnak ezt a hatalmi forrását. Az angol főúr s az angol író van olyan gentleman, mint akármelyik kontinentális rangja és mesterségébéli. De az angol ur, a tudásával ur, nem a jongleur képességeivel, s az angol író küzdhet az igazságért, anélkül, hogy a feleségét özvegység fenyegetné s a gyerekeit árvaság. S a nők kedves mestersége, a házasságszerzés, az ő kezében valóságos építő művészet lett a dinasztiaja s a nemzete hatalmának kiépítésére. Ezen a téren is az ő okossága ragyog: a hannoveri vér nem habozott a lányát nőül adni a konkurrens poroszszágnak, s ime, ma az ő vére ül a német császárok trónján. S az ül az orosz császárokén is, és Európa majd minden népét, államát és dinasztiaját a legerősebb kötelék, a vér rokonsága rendeli Anglia érdekei alá.

Csak így lehetséges, hogy Anglia, amely tegnap egy világot vesztett, ma kettőt nyert helyette, s ha ezeket is elvesztené, holnapra már vár rá egy harmadik. Akinek annyi mindent köszönnék, mert vagy ő maga teremtetten meg, vagy, ami épp ily nagy érdem, hagyta hogy megteremtsék, Viktória királyné megérdemli, hogy az idei *season* ő körülötte forogjon, s amely annyit térdel az asszonyok léhasága előtt, a társaság most féltérde ereszkedjen egy asszony komolysága előtt. S az egész világ asszonyai büszkének lehetnek, mikor a világ első nemzete hódol a legfőbb asszonyi tulajdonság, az okosság előtt.

Pp.

Éj.

*Lement a nap, — és bucsuzó sugára
Halovány fényt vetett a vén Naszádra.
Az égen egy-két halvány csillag égett
S mint gyermek, — aki sírok közé tévedt,
Felhők között úgy bujdosott a hold.
Az ég, a föld, szendergett, néma volt.
Ha egy szellő a cserjén átszökött,
Olyan halk sóhaj kelt a fák között,
Mint a szerelmes lányka ajakán.
Mig álmodozik szűzi vánkosán.
A víz a parton halkán mormogott,
Álomba ringatóznak a habok
S mint álmadó lelkeben álma képe,
Ragyogott mélyin — csillagoknak fénye...*

*Lassan setéült, csendesült a róna;
A domb, az erdő, halkán elmosódva
Beleveggyült a barna éjszakába,
— Felöltözött a cserjés gyászruhába,
S míg a távolból hűvös esti szél
Szárnyán közelgett lassankint az éj,
Lengett a csolnak halkán a vizen,
Mint könnyű emlék megenyhült szíven.
Az evezőt bevonva csendesen,
Csak szemeidbe néztem kedvesem
S amíg fényárban úszott a ladik,
Találgatám mélységük titkait.
Siklott a csolnak csendesen tova,
Partok között, mit nem láttunk soha.
Bokrok közül csodás hang szállt felénk,
Mit soh'se hallánk, sosem ismerénk.*

*Elgondoltam — fejem kebledre hajtva:
Igy menni, menni — sohse jutva partra!
Örökre menni, — vissza sohse nézni
A semmibe, az éjbe átenyészni...
Eltűnni innen, mint egy könnyű álom,
Elhangzani, mint madárdal az ágon,
Lefutni, mint a csillag fut az égről,
Ha ragyogása a homályba szédül...*

*Azután csend lett, messze néma csend,
A szív a szíven, ajkon ajk pihent;
A szomjas erdő csókrol álmodott
És szíve is szívéinkben dobogott.
Amig szemünkbe könny gyűlt nesztelen,
Öledbe hajtám álmadón fejem,
A hold fejedre glóriát vetett,
Ugy örködött a pillanat felett...*

Szentessy Gyula.

A kerepesi uton.

Irta: KÓBOR TAMÁS.

Ne vessenek rám, ha elbeszélésemet nagyon sovány-
nak találják. Voltaképen egy kerepesi uti hordárnak köl-
csönöztem a tollamat s hordártól többet joggal nem vár-
hatnak. Igaz, ez a hordár egy félbenmaradt állatorvos-
növendék, de ha ez a kvalifikációja sem volna meg,
ennyi sem telt volna ez elbeszélésre.

*

— Mi, uram, itt a kerepesi uton, éhen halnánk, ha
nem volna a világon szerelem. Komissió, izenethordás
nem létezik, mióta föltalálták a telefont. Amióta pedig a
hölgyek a kezükben hordják a bugyellárist, a pakkokat
is maguk viszik. Valóságos iparművészetté fajult a cso-
magolás, szinte kiegészíti a toilettet. Mit csinálna a sze-
gény hordár szerelem nélkül?

Aki érti a módját, mint én, annak el se kell moz-
dulnia a posztjától, hogy hordárhoz méltóan megélhessen.
De érteni kell a módját. Őt esztendőn át télen az orfeum-
nál, nyáron a czirkusznál lebzseltem s kínálkoztam: kocsit
parancsolnak? Sovány kereset volt, de megszerezte a
klientélámat. Megismertem minden urat és minden höl-
gyet. Előkelőt, kevésbé előkelőt, lumpot és zsugorit, apá-
czát és nem apáczát. Néven ismerem minden embert, aki
kapuzárás után szokott haza menni. És név nélkül ismer-
ek minden hölgyet, aki a kerepesi uton jár és nincs dolga.

Az üzletem pedig nagyon egyszerű. Megszólít
egy ur.

— Hallja csak, hordár, nem ismeri azt a hölgyet,
aki az imént erre járt zöld kalapban és piros bluzban?

— Ismerem, nagyságos uram, ó nagyon jól ismer-
em. De meg a nagyságos urat is van szerencsém ismerni
nagyon jól.

— Ugy? Honnan?

— Innen — meg onnan.

Az ur nagyon megöri, hogy ismerem és bizalma-
sabban beszél.

— Szeretnék azzal a hölgygyel megismerkedni, de
csak úgy, ha lehet. Hiszen ért engem.

Ha én most számár volnék, azt mondanám, annál
nincs könnyebb, tessék neki bemutatkozni. De nekem
akkor nem volna hasznom és neki sem volna öröme. Mert
az urak nemcsak hódítani, hanem küzdeni is akarnak.
Hát csinálók nekik egy kis küzdelmet, olyanformán, mint
a czirkuszi szolgálk, akik a lovas előtt jó magasra tart-
ják a karikát, melyen annak át kell ugrania, de mikor
ugrásra kerül a sor, maguk huzzák végig a karikát a
lovason.

Megmondom neki, hogy hja, nem tudom, nem amo-
lyan hölgy ez, tisztességes családból való, de majd puha-
tolódom. Ezért jár az első forint.

A másodikat a hölgytől kapom, a harmadikat ismét
az urtól. Mire ők boldogok lesznek, én megkerestem a
husz forintomat, a sarokkőnek vetve a hátamat. S amel-
lett igen jól mulatok is és szerzek magamnak tapasztala-
tokat, miket külön eladhatnék valamelyik beszélyíró urnak.

Őnt azonban nagyra becsülöm és ingyen adom a
legsajátságosabb esetemet. Nem ismeri ugyan őket, de a
diszkréció tiltja, hogy neveket említsek. Az igazat meg-
vallva, nem is tudom a lány igazi nevét, mert mikor
kimondta, elébb gondolkodott. Nyilván kispékelte a ne-
vét. De az is meglehet, hogy habozott: bevallja-e?

Az első napon feltűnt nekem. Mikor délben félegy
órákor erre járt, megakadt a szemem a falusi ruházatán.
Mert aki falusiasan öltözködik, annak más a járása, mint
az övé. Ő ugyanis olyan tempóban járt, mint a népszin-

ház karhölgyei, olyan visszatartott gyorsasággal, mely
minden eshetőségre kész. Ha szükséges, átmenet nélkül
sietőssé válik vagy a leglassabb ödöngéssé. Hogy jut ez
a lány ehhez a járáshoz? Fokozta az eset rejtelmességét
egészséges gömbölyű arcának kimondhatatlan szomorú-
sága és szemének teljes részvétlensége a járókelők irá-
nyában.

Ha egy negyedóra múlva nem láttam volna vissza-
térni, tán nem is törődtem volna vele. De minek ment a
kerepesi-uton felfelé, ha egy negyedóra múlva már vissza-
tér? Amellett még a napos oldalon egy csunya nap-
ernyővel!

A rejtélyt menten megvilágította egy fiatal ember,
aki vagy két percczel később ment arra felé. Közön-
séges ember nem hinné, hogy ezután a lány után járt,
hiszen oly messzire volt tőle, hogy alig féhérlött még
odáig a napernyő. De én rögtön észrevettem ezt, mert
ugyanolyan tempóban járt. Mintha csak taktust ütöttek
volna nekik, ugyanabban a pillanatban emelik a lábaikat,
akik egymást követik. Ehhez szem kell, uram, nagyon éles
szem és én sohasem csálódok.

Különben teljesen jelentéktelen ember volt, nem az
én klientélám közül való. Kicsi, sovány alak, egérfekete
bajuszszal és egérfarknyi kotlettekkel. A czvikkerén ke-
resztül a szeme csüggedten, magába merülten állomsze-
rűen nézegetett a fekete szalmakap alatt. No ez ugyan a
világ végéig mehet tempóban azzal a lánnyal, még sem
ér hozzá közelebb!

Másnap másodpercznyi pontossággal ismét föltűnt
a kislány csunya, fehér napernyője. Csakhogy akkor már
tisztában voltam a dologgal, mert jó egy félórája láttam
már az ut tulsó részén ödöngeni a csüggedt szemű fiatal
emberkét. Mikor a lány föltűnt, a fiun látható izgatottság
vett erőt, izgett-mozgott s mikor a kis lány áttekintett rá
a tulsó oldalra, megfordult és loholt az ellenkező irány-
ban. Tessék elhinni, nagyon kedvesek voltak ügyefo-
gyottságukban s egy családapának, ha mindjárt szerelem-
ből él, jól esik látni, hogy vannak még naiv teremtések
a kerepesi-uton.

Igy ment ez vagy két hétig. Megszoktam őket s
kezdttem velük nem törődni. Május első felében voltunk,
ilyenkor van a legtöbb dolgom. Egyszer azonban, mikor
a kislány három lépésnyire volt tőlem, azt gondoltam:

— Nos, kis libácskám, még mindig a távolból
epedsz?

Ugylátszik, az arczomon meglátszott, amit gondol-
tam, mert mélyen elpirult a kicsike és megállt előttem:

— Kérem szépen, merre van a Honvéd-utca?

Ez már igazán kedves. Ravaszul értésemre adta,
hogy a Honvéd-utczát keresi, tehát ne gondoljak róla
rosszat. Mosolyogva magyaráztam neki, merre menjen, az
én utasításaim után bizony sohasem ért volna a Honvéd-
utczába. De hiszen tudtam, hogy úgy sem megy arra felé.

Ez az incidens azonban korszakot alkotó volt a
félénk szerelmi históriában. Mert szóba állván velem a
leány, a fiatal ember hallatlan bátorságra kapott s szin-
tén elémbé állt, de aztán nem találta el a módját, miként
is kezdje, szörnyen restelte a dolgot.

— Mondja csak... többet nem tudott kinyögni.

— Uraságod is a Honvéd-utczát keresi? kérdeztem
nevetve.

— Hogy mit? Nem értem, hebegte.

— Mert az a fiatal lány az imént azt kérdezte.

— Igazán?

— Igazán, de voltaképen azt akarta kérdezni, hogy
nem ismerem-e uraságodat?

A fiatal ember szörnyen elpirult, szinte kicsattant
arczán az öröm. Egy ötforintost nyomott a markomba
és elrohant.

Nini, gondoltam, hiszen ez nemcsak mulatság, hanem komoly dolog is! Ezzel érdemes lesz foglalkozni.

Őn ezt nem tartja tisztességes gondolkodásnak? Uram, akinek három gyereke van, egyik nagytöbb, mint a másik, annak pénzre van szüksége és nem tisztességre. A hordár nem ember, hanem családapa. Mikor még nem viseltem szakállt, csinos fiu voltam s akkor még egyebeket is követtem el, hogy a gyerekeimnek cipőt vásároljak. Most azonban már csak az utczasarokról intézem a mások bolondságait.

Másnap a kisasszony előtt már megemeltem a sapkámat. A kicsike vállalkozóbb volt, mint gondoltam és megelőzött.

— Mit kérdezt tegnap az a fiatal ember magától?

— Tehát látta? Édes kisasszony, azt kérdezte, merre van a Honvéd-utca? és hogy hívják azt a szép kisasszonyt, aki szintén nem tudja, merre van a Honvéd-utca.

— Megmondta neki? kérdezte mohón.

— Hiszen magam sem tudom még. Hanem meg fogom neki ma mondani.

Itt a kicsike habozott s ezért gondolom, hogy nem az igazi nevét mondta.

— Helvay Irma a nevem, szolt aztán, de mondja meg neki, hogy ne gondoljon ám rólam semmi rosszat, mert én becsületes leány vagyok.

Lássa, uram, az idealizmus nem ér semmit. Itt elhibáztam a dolgot, mikor megszántam a szegény jó hírnevét féltő leánykát. Megmondtam annak az ügyefogyott fiatal embernek, hogy ne gondoljon ám róla rosszat, mert ő becsületes leány. Azt hittem, ezzel használok mind a kettőnek, talán feleségül is veszi. De csak azt értem el, hogy az én emberem még az eddiginél is gyávább lett. Mikor meglátta a kislány napernyőjét, már elfutott. De azért hűségesen megleste mindennap.

Igy mentek el vagy egy hónapon keresztül a találkára, mert formális rendez-vouskat adtak egymásnak, a nélkül, hogy csak egymás szemébe mertek volna nézni. A lány izent velem a fiunak, a fiu a lánynak, hogy holnap egy félórával később, vagy korábban, vagy egyáltalán nem jöhet el s nem álltak szóba egymással. Már biztattam is őket, ugyan miért nem mondják meg egyenesen egymásnak az üzeneteket? A lány ilyenkor sóhajtott, a fiatal ember meg méltatlankodva szolt:

— Hová gondol? Egy tisztességes lányt ismeretlenül megszólítani!

A vállamat vonogattam. Végre, ha nem akarnak egymással szóba állani, ez csak az én hasznom.

A lányon ekkor már az elkeseredés vett erőt. Mert az erősebb mégis csak ő volt.

Panaszkodott rá. Mint a feleség az urára.

— Azt akarja talán, szolt egyszer, hogy én szólítsam meg? Hiszen ha erre szánám is magamat, nem tehetném, mert fut előlem. Ha pedig nem akar velem szóba állani, minek jár utánam? Ó, ez méltatlanság, ez csunya-ság tőle, így megkínózni egy szegény, becsületes leányt.

Aztán kikérdezett. Igazán érdeklődik iránta? Mondjam meg neki, de nem úgy, hogy ő bizott meg velem, hogy legalább köszöntse, ha találkoznak. Miért nem bátrabb? Hiszen ők már olyan jól értik egymást.

A fiatal ur majd kibujt a bőréből örömeiben, mikor biztattam, hogy csak köszönjön bátran a kisasszonynak, mert az haragszik rá, hogy nem köszönti. De azért egy hétbe tartott, míg csakugyan megmerte emelni előtte a kalapját. Olyan ügyetlen köszönést életemben sem láttam s mikor megtörtént, elszaladt előle.

— Egy darabig meg voltak ezzel elégedve, de csakhamar a kislány ismét kezdett türelmetlenkedni.

— Nem bírom ezt tovább, panaszkodott, ő nagyon kegyetlen, pedig nem vétettem neki semmit. Meglátta, még valami bolondot teszek.

— Csak nem akarja magát megölni? kérdeztem rémülten.

Keményen összeszorította az ajkát s a szeme villogott, mikor kimondta: Azt nem, hanem megcsalom!

Nevetnem kellett. Olyan furcsa volt, hogy ezek olyan egyeknek érzik magukat, hogy a nő már megcsalásra is gondol s még egy szót se váltottak egymással.

A java azonban most következett. A fiatal ember megelőzte őt.

Egy napon, csunyan esett az eső, lehorgasztott fővel kullogott hozzám.

— Legyen szives, adja át Irmának üdvözetemet. Mondja meg neki, hogy nagyon szerettem őt s boldog lettem volna, ha csak egyszer beszélhettem volna vele, de erre már nincs idő. Én ma este elutazom és nem térek tán sohasem vissza. Mondja meg neki, hogy emlékéit örökre meg fogom óvni, de a viszonyok kényszerítenek, hogy szakítsak vele.

És ezzel a kezembe nyomta az utolsó honoráriumomat és nagyon szomoruan távozott. Ha már esztendő óta együtt éltek volna, sem lehetne tragikusabb a szakítás, mint volt.

Mikor a kisasszonynak ezeket elmondtam, majd elájult. Haragos volt a fájdalma s míg a könnyei hullottak, fuldokolva kiáltotta:

— Ó, a nyomorult, az alávaló!

Majd nekem esett: mért nem kérdeztem meg, hová utazik. Mondjam meg, ha tudom. Utána menne. Nem hogy a nyakába varrja magát, ő nem, nem is engedné a kezét sem megszorítani, hanem hogy a szemébe vágja: nyomorult! Mert így férfi még nem csalt meg tisztességes leányt.

— De, tette hozzá villogó szemekkel, most legalább én is szabad vagyok. És ne várja az a nyomorult, hogy az én hűségem tovább tartson, mint az övé. Vége van, hála az istennek, vége van.

Sohasem hittem volna, hogy az előzmények után a kislánynak ennyi energiája volna. Mert közeledni ahhoz, akit szeret, nem volt életrevalósága, de hogy megboszulja magát, ahhoz már volt. Már másnap egy hórihorgas urral láttam sétálni. Jelentősen nézett rám, mintha mondaná, no látod? Azt a hórihorgas urat ismertem, nem tartozott a bátortalanok közzé. Vagy egy óra múlva egyedül jött vissza.

— Nos, kisasszony, szólítottam meg, megboszulta már magát?

Szomoruan horgasztotta le a fejét.

— Meg akartam boszulni magamat. Nem vagyok olyan leány, hogy csak órá szorultam volna. Hej ha ő is olyan volna, mint az a fiatal ember. Vagy ha ez a fiatal ember lett volna ő! Ez rögtön szerelmet vallott, bizony nem járkált sokat a tulsó oldalon. Azt mondtam neki: azt hiszi, én olyan teremtés vagyok, aki a legelső férfinak a karjaiba veti magát? Tudja, mit felelt rá? Azt mondta, kisasszony, meg vagyok róla győződve, hogy én nem vagyok a legelső férfi, akinek a karjaiba veti magát. — Ugy-e ez szemtelenség? De épen ez tetszik nekem. Sokkal különb ember a másíknál. Milyen kár, hogy az nem olyan szemtelen. Milyen boldogok lettünk volna!

— És boldog lesz most ezzel? kérdeztem.

Hosszan elgondolkodott, aztán szomoruan rázta meg a fejét.

— Holnapra van találkánk. Mondja majd meg neki, hogy én becsületes leány vagyok és ne várjon rám.

És csakugyan, nem jött el. Nem is láttam többé. Nyilván most is kesereg, hogy olyan rutul meg lett csálva.

Hortobágyon.

*Hortobágyi csárda mellett gyorsan száguld a vonat,
Hortobágyi csárda kutján nem itatnak már lovat.
Pusztabíró a ménestől nem huzza már a vámot,
Nem mutat már a délibáb Hortobágyon karámot.*

*Hortobágyi nagy ivóból kihallik a muzsika,
Míderben ül a söntésben csaplár lánya: Zsuzsika.
Német nótát huz a cigány, a vendég sört iddogál,
Zsuzsikának czilinderes jogász gyerek kurizál.*

*Kint a mezőt vetés alá szántogatja fel a nép,
Nem tudom én, olyan furcsa, furcsa nekem ez a kép!...
Úgy szeretnék sirni, sirni, elsíratni valamit,
Tán bizony a Sobri Jóska fakó lova nyomait!...*

Balla Miklós.

Krónika.

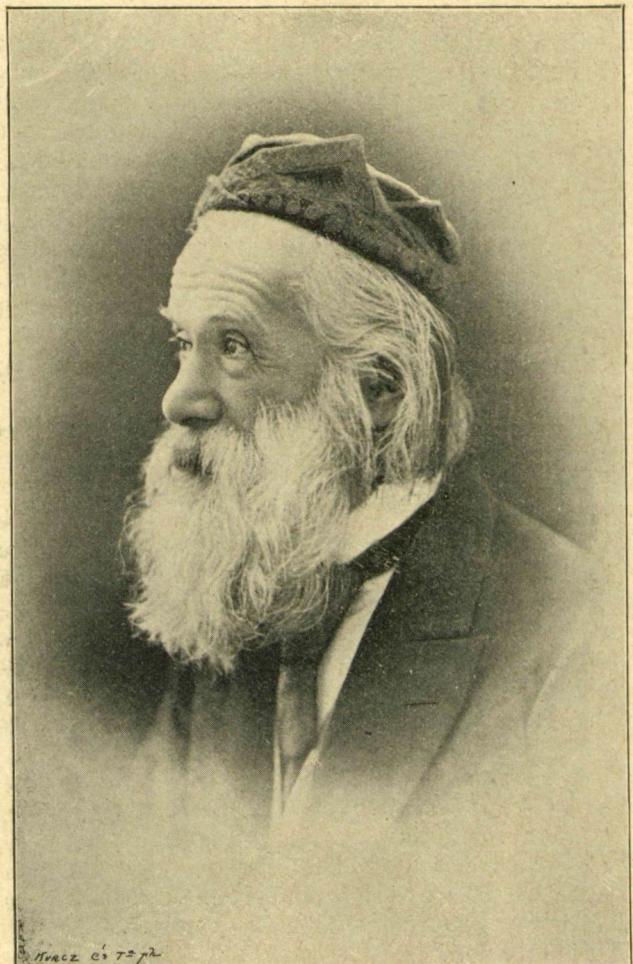
Az utolsó polihisztor.

— június 15.

A polihisztor is a régi jóvilág egyik típusa és ez a típus ma már kiveszőben. A tudomány, az ismeretek aránytalanul megváltoztak, szakokra oszlottak; mindenik, még olyan kicsiny szak is, egész embert kíván, lefoglal magának egy egész munkás életet; az értelem, az intellektus pedig, hangozzék bár paradoxon gyanánt, mintha megszűnik volna. A polihisztorok fajtáját századunk meggyérítette, ma már az egész világon alig akad belőle egy pár példány, holott a legősibb civilizáció óta, mondjuk, úgy harmincz századon át, dominálta a világot. Amikor pedig valamely fajta pusztulásnak indul, szinte példátlan, hogy magában a fajtában volna az ok, de rajta kívül, a viszonyokban, a környezetben. A természettudományok megváltozása, közkelete szárnyát szegte az általános tudásnak, a mindent magába ölelő érdeklődésnek. A mi életünkben, a mi korunkban azt a helyet, amelyet a polihisztor töltött be, a *Conversations Lexikon*, az ismeretek tára foglalta el. Ha visszafelé lapozgatjuk fajunk történetét, úgy fogjuk találni, hogy minél tudatlanabb, minél szegényebb a szellemi világosságban valamely korszak, annál kedvezőbb a polihisztorok ősrégi fajtájának, amely egy idős civilizációkkal. És a sötét, anyagi, erőszakos és lelkiismeretlen korszakokban nemcsak a világosság fáklyái voltak; de jótevői is az embernek. A szellem, a lélek mindennemű szükségét ők látták el, olykor szegényesen ugyan, de mindig teljes jóakarattal és egész magaföláldozással; tétova lépteinket ők vezették a töretlen utakon, a sűrű, gomolygó sötétségben olykor maguk is tájékozatlanul, tapogatózva, meg-megtévelyedve, de mindig egyformán megingathatatlan hittel, félelmet nem ismerő bátorsággal. Hogy nevüket is megtudjuk ezeknek a jobára névtelen, avagy elfeledett herószoknak, a mi igazi mágisztereinknek, csak a filozófia történetét kell felütnünk. Bokrosabb volt ez a ma már pusztuló faj, mintsem elképzelnők. Légiókat tenne ki az egymás nyomába hágó ivadék, amely számunkra hősi lélekkel, fárad-

ságot és ernyedést nem ismerő izmokkal megteremtette a világosság korszakát.

Brassai Sámuel, a Kolozsváron élő agg tudós, akitnek egész élete a világosság terjesztésében lobogott el, állítólag e hó 15-én töltötte életének századik esztendejét és ez az embernek ritkán adatott hosszú élet adja az alkalmat e vázlatos emléksorok megírására. A születés dátuma, amint forgalomba került, csaknem teljes bizonyossággal hibás, mert Brassai bácsi, amint őt Európázerte hívják, mert Európázerte, sőt még azonkívül is ismerik, három esztendő múltán éri el századik évét. Azonban ez a kis lapsus a számításban nem változtat a dolog lényegén, nem csökkenti azt a nagy és általános hódolatot, amely személye iránt a mindenesetre ritka jubileum alkalmából megnyilatkozott és amelynek a legelső között a magyar király adott kifejezést a kultuszminiszter útján. A magyar tudományosságban a Brassai neve több egy munkás és érdemes tudós nevével; dicsőségünk ő nekünk, akivel hírnévben a kortársak közül talán csak az egy Pulszky Ferencz vetélkedhetik. Ez a két neves magyar a tudósok egy és ugyanahhoz a válfajához tartozik; szellemük is eredetben és megnyilatkozásban közel rokon és csak élet-pálya külsőségeiben távolodtak el egymástól. A zajosabb, fényesebb és talán hatásban is gazdagabb élet Pulszkyknak jutott osztályul; a nagyobb talentum, az originálisabb szellem valószínűen Brassainak. Amaz a közélet olyan útjait járta, ahol az ember mindig a nyilvánosság előtt áll; emez professzor volt egész munkabíró életében, kerek hatvan esztendőn keresztül. És Pulszky nem is mint tudós vonta magára a külföld, Európa figyelmét, hanem mint politikai ágens, a Kossuth Lajos barátja és jobb keze, akkor, amidőn az eltiprott Magyarországra zsarnok kéz sulyosodott, amidőn a vérmes magyar még abban az

Brassai Sámuel.

illúzióban ringatózott, hogy Magyarország jövődjét külső segítséggel építheti meg és nem pusztán a maga erejéből. Ellenben Brassai mindig a tudóst látta és tisztelte a világ innen-onnan félvérszáz óta. Szó sincs róla, hogy ne lett volna nála nagyobb lángelménk, vagy hogy ne lehetne most is; de érdeklődése a tudomány iránt, éles, átható szeme a természet titkainak vizsgálásában nálunk páratlan. Ez a szellemi tulajdonság volt az, amely nevét kiragadta Magyarország szűk határai közül és meghordozta a világon mindenütt, ahol van tudomány és ahol a tudóst tisztelik.

Brassai irodalmi munkássága terjedelemben és tartalomban egyaránt egész könyvtárat tesz ki s talán éppen ezért nem nevezhetjük meg olyan könyvét, amelyben szelleme teljesen benne volna, amely főmunkájának volna mondható. És úgy rémlik nekünk, hogy az a jellemvonás is a tipushoz tartozó, hogy nem is képzelhető polihisztor egyetlen főmunkával, amely szellemének és tudásának teljes tárháza volna. Legalább a polihisztorok nagy és tisztos kohorsából nem tudunk rá példát idézni. A titok nyitja pedig az, hogy a polihisztor érdeklődése a mindenfajta és nemü ismeretek, a tudás, a művészet világában úgy megoszlik, hogy merőben képtelen csupán egy, sőt csupán csak rokon dolgokkal is egy teljes életet át foglalkozni. A mindenre kiterjeszkedő érdeklődésnek pedig keresve sem találhatnók Brassainál külön példáját. Foglalkozott a katedrán és az irodalomban egyaránt a tudás minden ágával, a humaniztikaikkal épp úgy, mint a reálisakkal. Nem lehetetlen, hogy erre a szétforgácsoló munkásságra a magyar tudományosság körülményei is kényszerítették. Tudjuk, hogy professzor volt már századunk harminczas éveiben, amikor ritkaság volt a diák kezébe adható könyv, amikor még a legnagyobb és legrendesebb iskolákban is egy és ugyanaz a professzor nem egyszer tradált olyan tárgyakat, amelyek egymással semminemű rokonságban nem állanak. Ez történt Brassaival is. Tanított bármit, amint a szükség parancsolta és éppen ebből az okból irt akármi fajta iskolakönyvet, amire szükség volt. Az erdélyi részek e században született ivadékaik nagyrészen a Brassai könyvein nőttek föl az elemi iskolától a legmagasabb filozófiai kurzusig. Mert alig van olyan iskolai szükség, amin Brassai segíteni ne iparkodott volna. Ő, a nagy matematikus, aki utóbb a mathezist egyetemen tanította, a kis gyerekeknek irta meg *Számító Szokrates*-ét, merőben új és nálunk példátlanul praktikus módszerrel. Így, ebből az okból irta meg más iskolakönyveit is a természettudományok, a nyelv és a filizófia köréből.

Az iskola azonban, bár két oldalról is foglalkoztatta Brassait, mint professzort és mint író, mégis tudományos munkálkodásának nem a nagyobb és nem az érdemesebb fele. Világhírét legalább is nem ezeknek a dolgoknak köszönheti, amelyek csak azért születtek, mert szükség volt rájuk s mert a fáradságos és kevés haszonnal járó dologra csupán Brassai vállalkozott. A tudomány kozmopolita köztársaságában Brassai mint a természetnek éles szemű, mély elméjű, kutatója és mint originális, saját lábain járó magyar gondolkodó vívott ki magának előkelő helyet. Sajátságos, de nálunk elég gyakran előforduló eset, hogy erről az oldaláról Brassait a külföld jobban ismeri, többre taksálja, mint mi, az ő vérei, sok mindenben az ő tanítványai. Vele ismétlődött a Bolyai esete, akiről ő irta eddig az egyetlen számottevő megemlékezést akadémiai emlékbeszéd formájában, hogy itthon csak nagyelméjű, különöz vidéki professzornak ismertük, míg a külföld, mint igen nagy, igen ritka talentumu matematikust ünnepelte.

A Brassai hosszú, szinte egész százados élete a legnagyobb részben Kolozsvárt folyt le. A forradalom után

pár esztendeig itt a fővárosban tanított, aztán visszatért abba a városba, a hol neki indult az élet útjának. Valószínű, hogy izlésének, véralkatásának jobban megfelelt mindig a vidéki város csöndes, szerény kerete. És Brassait nemcsak Kolozsvárt, de Erdélyszerte ismeri minden kabátos, csak valamennyire is művelt ember; és érdekes ritka individualitása köré már életében legendák fonódtak. Valószínű, hogy azok az adomák, a melyeket nevéhez, tudós és műszerető hajlamaihoz, meg szokásaihoz kötöttek, nagy részben koholtak. Nem igen hihető, hogy Brassai bácsi csupán azért maradt agglegény, mert esküvője napján egy könyv keresése közben megfélekedett az egész dologról. Ez az anekdota már csak azért sem hiteles, mert Brassai bácsi soha sem volt sem nőgyűlölő, sem szobatudós. A míg a nagy kor el nem hatalmasodott elpusztíthatatlannak tetsző szervezetén, — tehát még csak néhány év előtt is, szorgalmasan járt társaságba és igen kitüntette kivált azokat az asszonyokat és leányokat, akik a muzsikához értettek. A művészetek között mindig a zene vonzotta leginkább és bizony jócskán tuljárt már a hetven esztendőn, a mikor télviz idején, a nálunk akkor még lassu és költséges közlekedéssel nem törődve, Berlinbe utazott azért, hogy egyetlen egyszer meghallgasson egy énekesnőt.

Ennek az érdekes, ritka szabású individuumnak ennek az egyáltalán nem hétköznapi, hasznos és nemes életnek előlegezett a véletlen tévedés kissé korán száz éves jubileumot. Az agg tudós, úgy tudjuk, hetek óta küzd valamely makacs betegséggel és így nincs módjában, hogy tiltakozzék a külömben jó szándéku és nemesczélu vénítés ellen. Mert megtenné, anynyira barátja volt az igazságnak mindig és mindenben, még ha a maga bőrére ment is a dolog. És ez a kissé korai ünnepség nem lészen gát abban, hogy három év multán, a XX. század hajnalán, a mikor Brassai valóban betölti századik esztendejét, egy nagyobb, jobban előkészített ünnepséggel ne hódoljunk a magyar közélet és tudomány Nesztorának. Mert ha kortársaink közül valaki, úgy Brassai Sámuel szolgált reá, hogy tisztelettel hajoljék meg előtte minden magyar. A magyar szellemnek több tiszteletet, nagyobb dicsőséget Magyarország határain túl senki sem szerzett nála!

Junius.

A nők közt olyan titkos szövetség van, mint egy vallás papjai között. Gyűlölik, de védelmezik egymást.

Diderot.

*

A nő, a mikor kedvesét megválasztja, inkább arra figyel, hogy a többi nő milyen szemmel fogja nézni választottját, a saját izlését alárendeli ennek. A szerelem jobban tetszik, mint a házasság, éppen, ahogy a regény jobban tetszik a történetnél.

Chamfort.

*

Ha általánosságban rosszat mondunk a nőkről, valamennyien ellenünk fordulnak. De ha kivételt teszünk egyikök érdekében mindnyájan igazat adnak nekünk!

Bougeart.

*

Mondd egy nőről, hogy rossz, makacs, könnyelmű s tedd hozzá, hogy szép — bizonyos lehetsz róla, hogy kellemesen fog emlékezni rád. De mondd róla, hogy jó, gyöngéd, erényes, elmés, csak hogy sajnos, rut — soha életében nem bocsát meg neked.

Karr Alfonz.

*

A szerelem a nő életében történet, a férfi életében epizód.

Stael asszony.

Az erkölcstelen.

— Elbeszélés. —

Irta: E. A. BUTTI.

(Vége.)

— Akarom.

— És bizhatok-e őszinteségedben, ha valamit kérdezek tőled?

— Bizhatsz.

— Még akkor is, ha valami vétkeket juttatom eszedbe?

— Mit mondasz?

— Felelj, őszinte leszel-e még akkor is, ha valami vétkeket juttatom eszedbe?

— Az leszek, becsületesemre; de az ég szerelmére, kérlek, beszélj már!...

Fulvia a falhoz támaszkodott.

— Diego... Diego... kezdte, de nem bírta folytatni a nagy megindulástól.

Paolo egyszerre ép oly hideg lett, mint aminő az volt és bátran nézve az asszony szeme közé, kemény hangon kérdezte:

— Diego? Mi van vele?

Fulvia fölemelte ragyogó szemét. Többször neki kezdett a szólásnak, de mikor látta, hogy nem bír, csüggedten egy székre rogyott, fejét reszkető keze közé szoritotta és melléből zokogás tört fel.

Ermoli nyugodtan várta meg, míg magához tért egy kicsit, aztán gúnyos mosolygással kérdezte:

— Az ő emlékéhez akartál hű maradni, mikor így bántál velem?

— Hallgass meg, ne sértegetsz. Most már mindent meg kell mondanom: magad akartad... Hallgass meg: ne sértegetsz. Azt gyanítottam...

— Mit?

— ... rólad...

— Rólam?

Fulvia most felugrott.

— Igenis, rólad. Oh mondd, hogy nem igaz, hogy nem te voltál... hogy ártatlan vagy... Mondd...

— De én nem értelek! kiáltott Paolo és nyugodtan, bátran nézett rá.

Aztán kis vártatva összeráncolta a homlokát és szigorú hangon kérdezte:

— Diego miatt gyanusítottál?

— Miatta; rebegte Fulvia félénken.

— Talán azt tetted föl rólam, hogy...? folytatta Paolo még keményebben.

Az asszony fejének egy kis mocczanása igent intett.

— Ah! Fulvia!...

Fenyegető, kevély, méltatlankodó kiáltás volt ez, egy őszintén, mélyen sértődött lélek szava!

— Mind, mind egyformák vagytok ti asszonyok! Teli a legképtelenebb romantikával, készek a legsértőbb gyanusításra. Hitványok, tettetők, gonoszak vagytok!... Mondd meg, hogyan gyanusíthattál így? És miért? Micsoda okaid voltak? Ki volt az a gaz, aki a fejedbe sugallta ezt a gyűlöletes gyanut?... Mondd meg, mondd meg!... És miért hallgattál mindmáig? Miért kellett neked, ha szivedben illet hittél rólam? Miért?... Mondd meg, mondd meg!... Hallgatsz? Nincs mentségedre egy szavad?... Értem. Nem voltak okaid a vádra és senki sem sugallta beléd a gyanut, mert senki még csak gondolni se mert volna ilyesmit. Benned magadban fogant meg a gyanu, te őrizted, mint drága gyermekedet! »Én szegény voltam, ugy-e? Egy gazdag rokontól óriás vagyont örököltem, ugy-e? Tehát én öltem meg! Ez

természetes! Ez logikus! Magától értetődik, hogy így volt!«

Aztán keserű szemrehányással, gyöngé, reszkető hangon így szólt:

— Fulvia, nem tudom, elbirom-e feledni valamikor ezt a szörnyű percet, meg bírok-e bocsátani neked valaha... És most, isten hozzád!

Azzal sértődötten elfordult és kifelé indult.

Fulvia mozdulatlanul, lesütött szemmel hallgatta őt. Keble hullámozott mély és szapora lélekzésétől. Meghatottan, sápadtan nyelte szavait: mert ez volt a mentség, melyet lelke várt, áhitott, akart. Oh, mely bűnös kétséget sugallt beléje az a névtelen levél! E kétség aztán két évig volt meg lelkében, a szerelem nem bírta kiirtani gyökereit... Most végre megsemmisült, visszazuhant a sötét mélységbe, ahonnan vétetett! És hogyan is kételkedhetett volna még, mikor Paolo maga mondott el mindent, amit kívánt, hogy úgy legyen!

— Ne menj el! kiáltotta és könyörögve nyújtotta kezét szerelmese felé.

Paolo megállt; hátra nézett és megértett mindent. Fulvia pedig feléje rohant, lobogó szemmel, tárt karral.

— Oh, édes Paolo, milyen rossz a világ! rebegte szenvedélyesen; aztán megragadta a keze csuklóját és csokolni kezdte az ujjait, megalázkodva, kétrét görnyedve, mintha ő, a büszke teremtes, most mindent jóvá akarna tenni, amit ellene két év alatt némán gyanakodva vétett.

Aztán legyőzötten és boldogan, elragadtatva az örömtől, Paolo karjai közé rogyott.

VI.

Hajnaldott, mikor Paolo Ermoli kilépett felesége szobájából. Az éj sötét árnyékai visszavonultak a völgyekbe, a berkekbe! Alabástromos fehérség folyt szét lassan az égen. Nyugat felé még egynehány magányos csillag hunyorgott. Keleten, a hegyek fölött, átlátszó sugarak terjedtek széjjel; bennük itt-ott hosszú, hamuszínű csikok, melyek csakhamar eltűntek a növekedő ragyogásban.

A tó érczes fényű vize olyan volt, mint egy csorba acél-lemez, mely valamely óriás kézből leesve, bevájódott a hegyek közé.

Nagy béke uralkodott ez áprilisi hajnalon; az erős, édes illatot lehelő zöld növényzet nyugalma. Az Ember még aludt e fényes némaságban, mert a munkás életnek még semmi nyoma sem háborgatta meg a táj festői mozdulatlanságát; de a világosság nőttön-nőtt, elárasztotta a homályos völgyeket, szétrebbentette az éj árnyékait, elterjedt a lejtőkön, ezer szint élesztve föl.

Paolo szobája ablakába ment, lehűteni égő homlokát. Fáradt, bágyadt volt a szilaj szerelmes éjszakától. Ifjú erejének egész hevével szerette azt a nőt; és ime mégis valami benső elégtelenség lappangott benne, valami nyomasztó kedvetlenség.

A reggeli fuvalom felélesztette egy kicsit. Az a könnyű illat, mely, mint a haldokló éj utolsó sóhaja, napkelte előtt kél; az az illat, mely feledhetetlen annak, aki valaha emlékezetes lélekállapotban szívtá, ép jókor jött serkenteni képzelmet, mint ifjúságának küzdelmes napjaiban.

A messze múltban kalandozott egy darabig, aztán lassankint ismét elfoglalták kevély gondolatai. Megint erős voltam! Pedig megeshetett volna, hogy vereséget szenvedek, hogy elárulom magamat, hogy érzelmeim kerekednek felül; és mégis győztem, győztem! Sámson Delila kezében hagyta fejét és erejét; leengedte nyírni dus fűrtjeit... Az asszony mindig magához hasonlóvá tudja tenni a férfit. Fulvia is így bánhatott volna el velem; de én ép az ő erejét vettem el, a gyanuval együtt, mely romlásom lehetett volna.

Mosolygott örömeiben; az összehasonlítás neki kedvezett. A táj megéledt: vitorla bukkant fel a tavon; egynehány ünneplőbe öltözött paraszt mogorván, szomorun ballagott az országuton; mindenfelől a husvéti harangok szóltak; Comoból tompa kocsizörgés hallatszott. Az égen halavány rózsaszínű köd terjedt szét, mint valami menyegzői fátyol; meleg fény hatott a Lario mély völgyébe és élénk színeket ragyogtatott a tó alig fodros színén.

Paolo szinte csodálkozva nézett végig pompás nyaralóján, aztán a ritka és gyönyörű növényekkel teli árnyas kerten; majd az országutra pillantott, ahol a szomorú munkások ballagtak, a mai civilizáció e rabszolgái, akiknek egyetlen szabadsága az éhenhalás. Ezek az emberek imádkozni mentek, magasztalni az ő irgalmatlan istenöket! Paolo nem sajnálta őket; mert az alacsonyok, a legyőzöttek arra valók, hogy áldozatok legyenek. Sőt ez a látomás még hízelt büszkeséggel teli lelkének: eszébe jutott teljes függetlensége, mindenható gazdagsága, felesége és elgondolta, mit mond Schopenhauer: »Csakis a gazdag az igazán *sui juris*, idejének és erejének ura mondhatja el minden reggel: *enyém a nap*.«

A fény aranyat árasztott a hegyormokra. Paolo büszkén, hangosan ismételte az utolsó mondatot, de egyben érezte, hogy a reggel még hűvös. Bezárta az ablakot leeresztette a sűrű kárpitot és kellemes gondolatainak örömeiben kéjesen nyújtózott végig a nagy pompás ágyon.

Mielőtt elvette volna eszméletét az álom, még egy szó ciklizált át elméjén: »Győztem... Győztem!...« Aztán csakhamar reá borult a homály.

VII.

Paolo felriadt. Nehéz álom gyötörte. A nap még nem járt magasan. Csak két órát aludt, de e két óra alatt mennyi kép támadt elméjében, nyugalma a jelenéseknek mely sokaságával volt népes!

Az órára pillantott és elbámult, hogy csak ilyen keveset aludt; aztán felült az ágyban és kutatni kezdte elméjében, mit álmodott és mitől ébredt föl ilyen hirtelen és korán. Álmának csak foszlányait tudta összeszedgetni, összefüggéstelen töredékeket, a többi vízióval nem kapcsolódó tűnékeny víziókat. Visszaemlékezett rá, hogy barátságosan beszélgetett Diegoval, ki nevetett az ő jóízű, őszinte ismerős nevetésével; eszébe jutott, hogy idegen, vagy elfeledt emberek sokaságában látta Albenzát, Maddalanit, első kedvesét — egy szegény leánykát, akit elcsábított, aztán cserbenhagyott — és főképp Rinaldit, a *Haladás* munkatársát, ki mereven nézett rá, de nem köszöntötte; visszaemlékezett rá, hogy valami ismeretlen, homályos, rejtélyes lakásban tévelygett és szörnyen félt; eszébe jutott végre (és ez az emlék volt a legvilágosabb, a leggyötrelmesebb, hogy együtt volt szegény anyjával, ki komolyan nézett rá és aggódó hangon mondta):

— Paolo, Paolo! Hogyan tehetted ilyet?

Ugyanezeket a szavakat, ugyanezt a hangot hallotta anyja szájából sok évnek előtte, mikor, hogy megfizessen egy nőt, pénzt lopott a szekrényből.

A régi ballépésnek ez álomban megelevenült emlékezete mélyen meghatotta Paolo Ermolit. Azt érezte, hogy a családja körében elkövetett kis vétség első tünete volt a vele született aljas, sötét gonoszsnak. Az ifjú tolvajban felismerte önmagának lárváját, a mostani hiu győzedelmeskedőnek jövőmondó embrióját. Végtelen boldogtalanság, erkölcsi émely lepte meg. Egyszeriben összedőltek forradalmas elméletei, melyek eddig igazolták és bátorították; bűne, színlelése és hódításai mind elvesztették erejüket, fényüket, belesüllyedtek az ismeretlenbe, az aljas gonoszság sorába. Egyszerre azt érezte, hogy közönséges hazug, közönséges gyilkos, mások gazdagságának közön-

séges bitorlója. Hát csakugyan nem olyan bűnös, akit saját ítélete előtt beteges hiusága csal meg? És mi joga van azt gondolni, hogy különb a többenél, hogy nem tartozik ahhoz a hitvány sokasághoz, mely, mint ő, gazul megszegte a törvényeket, önző haszonért. Talán azért különb, mert *kiokoskodta* bűnét? Talán azért, mert tagadta, hogy van jó és rossz? Talán azért, mert ügyesen megalkotott egy agyafurt szofizma rendszert, melylyel aztán fölment magát minden vád alól? Vagy mert büntetlen maradt, sőt jutalmat nyert? Mit ér hát a logika igazságszolgáltatása és mit érnek a kézzel fogható eredmények, mikor egy tett erkölcsi karakterének megállapításáról van szó?

»Nincs erkölcsi törvény a természetben!« mondta Ermoli, hogy válaszoljon erre a nyögös kérdésre. »Az etika is, a vallás is csak vas járom, melyet az erősek tettek a gyöngék és félénkek nyakára, hogy leigázzák őket. Az emberek tettei magukban se jók, se rosszak; csak hasznosak vagy nem hasznosak, a szerint, amint szolgálnak vagy nem szolgálnak a cselekvőnek. Az tehát a fő dolog, hogy a tettek hasznosak legyenek, hogy megfeleljenek a szándéknak és célnak, mely indította őket. Mihelyt hasznosak, már megvan létüknek oka és ez elég. Vizsgálni őket hiábavaló; banni ostobaság; megtagadni háládatlanság, álszent asszonyhoz méltó!«

Bosszusan vont vállat; aztán a vánkossra könyökölve, mozdulatlanul meresztette szemét a semmibe. Sápadt volt, kikelt képéből a fáradságtól és rosszkedvtől. Mintha leskelődött volna, minden legkisebb zajra figyelve; és aggodalmában fájt minden idegszála.

»Paolo, Paolo! Hogyan tehetted azt!« szolt ismét a benső hang, mint álmában, — az a szomorú hang, melyet már hallott valamikor, sok évvel ezelőtt. Paolo remegve gondolta el: »Ha engemet az anyám ma megítélhetne! Mily kétségbeesett szavakat szólna hozzám, mily bus pillantást vetne rám! És hogy mernék a szemébe nézni, hogy viselhetném el tekintetét!«

A szoba félhomályában lassankint alakot öltött anyjának képe. Olyan volt, aminőnek élete utolsó éveiben látta: fehér, görnyedt, sápadt, sovány; de szeme kimondhatatlanul élénk, tiszta, üde, olyan, mint egy leányé. És ez a kép hatékony, mint egy hallucináció, mintha megint azt a kétségbeesett szemrehányást hangoztatta volna: »Paolo, Paolo! Hogyan tehetted azt?« Vajjon az erkölcsi lelkiismeret szava volt ez, mely rejtett fufanggal ezt a tisztas alakot öltötte magára, hogy tiszteletet és félelmet sugalljon belé? Vagy csak az álom csálékony maradványa, mely úgy hatott szunnyadó agylejére, mint egy szuggesztió? Elég az hozzá, ennek a vízióknak Paolo Ermoli váratlan és szörnyű nagy hatását érezte. A hirtelen feltámadó szeretet elhunyt anyja iránt, a fájdalom, hogy mennyit szenvedett érte ez az áldott teremtes, a lelki furdalás, mely nagyobb volt, mint amit ez órában érezhetett, mint vihar vette körül. Összegörnyedt. Okosságának és hiuságának büszke lombozata nyomorultul lehullott, szétsodródott a levegőben és szinte elsötétítette a napot. Csak boldogtalanságának váza maradt meg a homályban, soványan és csupaszon, mint a téltől megkoppasztott fa.

Mi haszna volt mindabból, amit tett? Mily nyomorult minden java, amit elhódított, ha egy árnyék visszadobhatja őt régi kétségbeesésébe? Miért küzdött hát? Miért tagadta meg a jónak és igazságnak minden érzését? Miért ölt? Oh jaj, csak azért, hogy övé legyen egy haszontalan kincs, hogy képzelt délibábbal csalogassa boldogságra való kiolthatatlan szomjazását! És a boldogság soha sem volt előtte olyan messz, olyan álomországbeli, mint ma; soha sem érezte jobban, mint most, hogy remegő kis karja nem érheti el.

»Talán a homály szomorít így el?« gondolta egyszerre Paolo Ermoli.

A szoba valóban egészen sötét volt. Csak egy-két vékony fénysugár szűrődött be az ablaktábla hasadékan és el is tűnt az árnyékban.

Felkelt az ágyból és meztláb az ablakhoz ment kinyitni a táblákat. A világosság beözönlött a szobába. Minden tárgy megjelent és ragyogott a tavaszi nap árában. Paolo kénytelen volt a szeme elé tartani a kezét, úgy megvakította a homálynak hirtelen fényre válása.

Kinyitotta az ablakot is. Az országuton a miséről és a korcsmából hazatérő parasztok mentek hármával, négyesével karonfogva; nevetkezve, durván tréfálkozva. Egynehányan regruta-nótákat énekeltek. Messzebb a tó partján, a szilfák alatt, egy népes társaság tekézt nagy zajjal; az árnyékban egy asztalon búfelejtő borral teli palaczkok és poharak csillogtak — az áldomás.

És e szegény, földhöz ragadt emberek sokaságából nagy ünnep, hangos vidámság levegője áradt szét a ragyogó naptól világos tájékon.

Az élet örömetől reszketett a föld. Az egyszerű, nehéz munkához szokott, örök rabszolgaságra ítélt emberek öröme volt ez, a pihenés, a szabadság e napján. Mi a tegnap és a holnap a jelen érzései mellett?

Az egyszerű emberek, kik nem törődnek se a maguk fáradtságával, se a mások heverésével, akik nem vetnek félénk tekintetet se a jövőendő homályába, se a múlt sötétségébe; akik kenyérből és szerelemből élnek és akarnak élni és nem bántja őket a csillogás vágya, nem az irigység, nem a nagyratörés, — az egyszerű emberek voltak itt a boldogtalanságtól, csömörtől sápadt, telhetetlen előtt, öntudatlan testvériségben ölelkezve, az életnek örvendezve.

Az egyszerű emberek szent ünneplésére pedig lemosolygott a halhatatlan természet. Gyönyörű idő volt, az ég tiszta, mint a kristály. A tavon óriási fehér tükör fénylett a napsütött viznek fehér izzása közepett. Az erdős hegyeken, a zöld magaslatokon, boldog falvak csillogtak. És mindenütt, — a tiszta vizen, a mosolygó lejtőkön — az élet diadalmaskodott, az a sötét, folytonos és megváltozhatatlan élet, mely a beteges ideológiától megmérgezett emberek szemében átok, de valójában a nagy Rejtem legfelségesebb és legbámulatosabb csodája.

Paolo, az ablakpárkányára támaszkodva, érzéketlenül nézte az ünnepi látványt. Itt volt, kívül, az áhitott boldogság; itt a hitvány, megvetésre méltó parasztok között, a buták, a nyomorultak szívében, a fizikai élet organikus és alacsony forrongásában.

Oh, mikor lesz neki is egy békés, boldog napja?... Soha, soha, soha, bármilyen asszony is legyen az övé. Nagy, legyőzhetetlen fájdalom volt benne, mint a természet büntetése a lázadó lelken, mely benne forrongott.

»Enyém a nap,« mormogta az erkölcstelen, visszaemlékezve a filozófus szavaira. Csufondárosan mosolygott önmagán és görcsösen összekulcsolt kezét dörzsölni kezdte. Haj, még az idő is hiába való és kelletlen kincs volt az ő szomorúságán.

És most egyszerre az öngyilkosság démona kopogtatott lélkének ajtaján, mint egykor, a nyomorúság szörnyű napjaiban. Miért éljen így? Miért kergesse makacsul az elérhetetlent? Miért nem akar meghalni mikor csak a halál egyetlen szabadítója, mikor csak a jótékony halál adhat neki nyugalmat és szabadságot?

Zürzavarosan érezte, hogy organizmusa feltámad e gondolat ellen. Érezte, hogy ez az akarat nem elég erős tette birni őt, és félénken ott marad a soha meg nem valósuló hipotézisek birodalmában. Mások halálát igen jól tudta akarni is, végrehajtani is; a magáét nem, mert gyenge volt, gyáva volt nyomorult testének lánczát viselte és rabszolgája volt állati önzésének, mint egy barom.

Ermoli e gondolatra úgy elundorodott maga magától, hogy arcza is beletorzult.

— Jó reggelt Paolo! kiáltott föl e pillanatban a kútból egy női hang.

Ermoli letekintett oda, ahonnan a hang jött. Egy rózsabokor mellett, a napfényben Fulvia állt, rövid, kaczer, világos, idres-bodros reggeli ruhában és beszélgetett a kertésszel, Rebeschiek régi hű szolgájával, kinek szemében Paolo néha megmagyarázhatlan idegenkedést fődözött fel az új gazda iránt. Az asszony egy nagy csomó félig kinyitott rózsát tartott a kezében; az öreg, a bokorra hajolva, még mindig szedte a virágot és mikor felnyújtott egyet-egyét ránczos, reszkető kezével, alázatosan mosolygott. Amint ott görnyedt, kopaszsága olyan sápadtan csillogott a napban, mint az aluminium; a fenyves sötét háttére előtt ragyogó szőke Fulvia pedig olyan volt, mint egy mult századbeli kecses gobelin-kép.

— Jó reggelt! szolt ismét Fulvia, mikor pillantása találkozott férjének üres tekintetével.

Paolo látta; és látta a gyűlöletes vén embert is, ki felnézett az ablakra. Nem fogadta a köszöntést. Bosszusan visszavonult.

Vajon az öreg látása haragitotta meg? Vagy a szeretett asszony előtt nem akart ilyen reggeli pongyolában mutatkozni? Vagy attól tartott, hogy meglátják arczán a rut félelmes, a kínos gondolatok szántotta mély redőket?

Meghátrált és káromkodást dörögve, becsapta az ablakot.

Aztán az ágyhoz ment és akarata ellenére öltözni kezdett, felvette gyalázatos álarczát, elburkolódzott, mint minden reggel szokta, hogy eljátsza az emberek között zsarnoki szerepét az élet komédiájában, — ő, aki arra született, hogy győzedelmeskedjék, hogy leigázzon, hogy tiporjon, mint a fenevadak, ő, a *felis homo*!

FÉLMULT IDŐKBŐL.

Márczius előtti világ.

Aki a század elejének a történetével ösmerős, az nálunk is ismeri a *Metternich* nevet.

Metternich Kelemen herczeg, Ferencz császár mindenható államminisztere Magyarország sorsát is intézte a márczius előtti időkben, és ravasz politikával nagy udvari méltóságokat, rendjeleket osztogatva, ő puhított meg akárhány nyakas ellenzéki főurat meg diétai követet.

Abból az időből maradt meg a bon mot, hogy Kazinczy Zsófia, mikor férje Vay Ábrahám valóságos belső titkos tanácsos lett és a megyéjében ezáltal sokat vesztett népszerűségéből, így sóhajtott föl:

— Jaj Ábriskám, kár volt nekünk exczellenciásoknak lennünk, azóta végig se merek menni a miskolczi utcákon, mindenki görbén néz rám, mert azt hiszik, eladtuk magunkat a németnek...

Valami mosolygós borongás szállt rám, mikor eszembe jutott ez a bon mot tavaly, a bécsi kongresszusi kiállítás *Metternich Intérieur*-jében. A főfalat a herczeg öreg képe diszította, a kongresszusi idők híres mesterétől Lawrencetól.

A hatalmas államférfi íróasztala szemben állt, az az íróasztal, a melyen rendesen dolgozni szokott. Mahagoni fából készült, zöld, préselt bőrrel bevonva, szélein arany czirádákkal. Az íróasztalon minden úgy volt, ahogy Metternich hagyta. A két oldalt álló kristály üvegcsében régen beszáradt a ragasztásra használt gumi-arabicum. Élesen kihegyezett kék és veres czeruzák — ludtollak... ki tudja melyikkel írta alá azt a bizonyos titkos taná-

csosí kinevezést, a melynek miatta úgy szégyenkezett néhai való jó Kazinczy Zsófia. Oldalt egy kis tömbnap-tár, szélei fölzsugorodva, az utolsó lap a herczeg halála napját mutatja: 1859. június 11... Megérve rendszerének bukását, elfeledve az utánna következett nemzedékektől, kijátszott sakfiguraként végezte életét. Sic transit...

A Metternich-Intérieur-ben volt egy másik kép is, egy barna, csinos férfi arc képe, a mint négy tüzes lovat fékezve ült egy magas hajtókocsin.

Sándor Móríczt grófot ábrázolta ez a kép, aki korának sokat emlegetett gavalérja, vakmerő lovas, híres kocsis és a mindenható államminiszternek veje volt.

Mikor Sándor Móríczt véglegénye lett Metternich leányának, a herczeg szép, keneteljes beszédet intézett a grófhhoz, akinek hőbortjairól legendákat meséltek úgy itthon, mint Bécsben is. Beszédét azzal végezte:

— Remélem, most már a tisztességes emberek sorába lépsz és több bolondságot nem csinálsz.

Sándor Móríczt tréfásan a nyaka közé huzta a fejét, úgy tett, mintha nagyon megilletődött volna, aztán kivágta a tizenhat fontos gorombaságot:

— Nem, ez az utolsó, hogy a herczegség leányát nőül veszem, a miért *megköveznek* otthon, a pátriámban.

A mindenható államminiszter levegő után kapkodott... a vendégek meg csak úgy hűledeztek a Metternich-szalomban. Ilyet nem mert még senki szemébe mondani a herczegnek.

Sándor Móríczt meg az apósa sohasem tudtak egymással boldogulni. A gróf hol ellenzékeskedéssel, hol más-sal bosszantotta apósát, ez viszont egyre áskálódott, fondorkodott leányával a *goromba, betyár* Sándor Móríczt ellen, és ha nem is tört ki köztük a nyílt harcz soha, mindenki tudta, hogy úgy gyűlölik egymást, mint az elefánt meg a rinoceroszt.

Egy ízben abban fogadott a gróf mindenható apósával, hogy ha akarja, huszonnégy óra alatt elfogják és a dutyiban fog ülni Bécs városában.

— Lehetetlen az, a Metternich Clemens vejét... pattant föl mindenhatóságának tudatában az államminiszter.

— No, én mégis fogadok veled... ezer arany, eb aki bánja...

— Tartom a fogadást. Mondá a herczeg, de mosolygott, mert biztos volt benne, hogy veje lesz a vesztés fél.

Sándor Móríczt öt, hat napot is elhagyott mulni, akkor hajtotta csak végre tervét.

Fogta magát, felöltözött drótos tótnak, egy vadon-nat új ezresbankót tett a tüsszőjébe és így kiadajusztálva bement Bécs egyik legislegelső étkező helyiségébe.

A pinczerek eleinte nézték a csodálatos vendéget, de aztán, maguk sem tudták mért, talán őket is mulattatta a hecz, hogy ide tévedt a drótos, hagyták letelepedni, sőt egy morva kellner, aki értette honi nyelvét, még enni és inni valót is vitt neki.

A *pan drotar* persze hogy a legegyszerűbb ételt választotta, a mit csak számok után kibetűzött a cifra étlapon és utána egy korsó sört kért.

Fizetésre kerülván a sor — Sándor Móríczt nagy tempóval kibányászta tüsszőjéből az ezres bankót, aztán pedig oda terítette a fizető pinczér elé:

— *Nakse pači penjaži...*

A bodros frizurájú, elegáns pinczér majd sóbálványnyá meredt a nagy veres hasu bankó láttára, aztán a mit Schinder Hannes óta rémmesét hallott, az mind keresztül czikkázott az agyán.

— Sicher rablógyilkos, vagy bankócsináló banda tagja... Gondolá magában, aztán odahitta a morva pinczért és megértette a *drótos tóttal*, hogy neki ennyi

pénze nincs, az öregapjának se volt — váltani kell küldeni.

— Dobre! Mordult föl a halinas atyafi és még egy korsó sört rendelt magának.

A főpinczér pedig dehogy küldött váltani, szalajtatott egyenesen a legközelebbi *k. u. k. Polizeichef*-hez, hogy jöjjenek, mert az ebédlő-teremben valami rablógyilkos vagy pénzverő, vagy ilyesféle van, akit ő fedezett föl.

Cis-Lajthániában, kivált a Metternich idejében virágzott a *spiczli* rendszer; most is kokkettiroz a vén Ausztria mindegyre a *rendőrállam* babéiraival; nem telt el tíz perc sem, mikor elé robogott egy fiakkor és két kemény, magas kráglis, gyíklesővel fölfegyverkezett, igen komoly és igen fontoskodó uri ember lépett az étkező terembe.

A drótos tót elé járulván, igazolásra szólították föl Trencsén zsiros hajú, bocskoros fiát.

— Ja szom Jano Sándor...

Az egyik ur, aki konyitott valamit a tót meg a magyar szóhoz is, haragosan ráfordult, hogy vele ne bolondozzon, ez mind a kettő *keresztnev*, mondja meg a vezeték nevét is.

A tót erősködött, hogy neki ilyen nincs, neki csak *két keresztneve* van. Még a mellét is verte és fogadkozott hogy igazat mond:

— *Vera boze...*

A rend éber őrei fölförttyantak.

— Zu dumm... csak a kőterbe, marsch!

Az utóbbi internacionális indulatszóra, meg egy pár hátba dőlésre, engedett a tót. Guzsba kötötték a kezét, hogy el ne illan hasson, és bekísérték a tolonczházba, temérdek rongyos, piszkos csirkefogó közé.

Mikor kihallgatásra került a sor, Jano Sándor egyszerre csak azt követelte, hogy hozzák oda neki Metternich Kelemen herczeget, csak az tudja őt igazolni.

A főnök szinte lekapta a sapkáját ennek a névnek az említésénél, olyan hatalma volt neki — aztán pedig gondolkozóba esett.

Ki tudja! az ördög nem alszik. Talán valahogy, valamiképen összeköttetésben lehet ez a hülye tót fiu a herczeggel... talán valami futólagos kaland élő emléke... *Hauser Gáspár*, a titokzatos német fiu, meg a hős Don Juan, a spanyol lovag, aki fejedelmi vérből eredt...

Nagy lépésre szánta el magát, reszkető térdekkel, halványan a nagy meghatottságtól, lépett Metternich herczeg elé, és megmondta a tót fiu kívánságát.

A mindenható államminiszter először összeszidta a *kőzeget*, de aztán — maga sem tudott volna számot adni magának tán, hogy miért — fogatjába ült és elhajtattat a tolonczházhoz.

— Hol van az a drótos? kérdezte aztán a börtön-őrtől, aki ő herczegsége parancsára fölnyitott egy vasajtót, amely egy alacsony, boltíves terembe vezetett.

Sötétes volt, és olyan bűz, hogy Metternich herczeg levegő után kapkodott. A fokhagymától a halzsiros bagariáig le és fölmenőleg minden illat képviselve volt itt.

— Na hát, most itt vagyok, én, herczeg Metternich, de hogy igazolhassalak én, mikor magad se tudod a vezeték nevedet...

A tót előbujt a sarokból, és nagy sunyi alázatossággal közeledett a herczeghez.

— Mert hiszen nincsen is olyan, csak *két keresztnevem* van nekem... Kiszti Hand Papa... fejezte be mondását, és már ekkor úgy fölegyenesedett, hogy az ajtó résen beömlő fény egészen megvilágította alakját és arcát.

— *Der Sándor!* hördült föl ijedten Metternich, elfeledve minden diplomatai tartózkodást, *persze, hogy csak két keresztneve van... Du bist doch ein verflüxter*

Kerl — sugta aztán vejének, és megmagyarázva a főnőknek fogadásukat, a halinás, bocskoros Sándor Móriczot maga mellé véve a hintóba, haza hajtattott.

Az ezer aranyat kifizette vejének, de akkor félesztendeig nem beszéltek együtt, annyira bosszantotta a herceget vejének tréfája, aki őt még a tolonczházba merte idézni tanunak.

Régi emberek régi vad tréfái — a melyet mosolyogva olvas az utód — és a mely nekem is csak úgy jutott eszembe, hogy Metternich Richardné, Sándor Móricz egyetlen leánya, és a hatalmas Metternich Kelemen herceg unokája, királyi engedelemmel ismét fölvette ősi családnevét. Följegyeztem krónikás könyvembe, ahol már annyi régi história van együtt régi elmúlt idők, régi elmúlt emberekről.

Vicomte Letoriére.

A levél.

Írta: BARANCZEVICS R. S.

— Oroszból. —

Az a szoba, melybe beköltöztem, kicsi, alacsony és szegényes bútorkészletű volt. A háziasszonyom, egy félíg vak vén asszony, kinek két sárga foga feltűnően, utálatot gerjesztően meredt ki az alsó állkapcsából, nem tartotta szükségesnek a szobát kitakarítani és én azt éppen olyan állapotban találtam, mint amilyenben elődöm hagyta. Minden szögletben skatulya, rongyos cipő és egyéb limlom hevert. Az egyetlen alacsony ablakon, melyből csak a szomszéd ház sötét falát lehetett látni, beirt papírlapot, valami ott felejtett levelet találtam. Az írás szabálytalan, szinte gyermekes volt; a helyesírási hiba csakugy nyüzsgött benne és még is érdekelt csaknem irodalmi stíljánál fogva, melyből azt lehetett következtetni, hogy az írója sokat olvasott. Habozás nélkül elolvastam a levelet elejétől végéig, noha vége egyáltalán nem volt. Ime a levél:

»Igen tisztelt Petrovics Ipoly ur!

Mindent megírok önnek, ámbár most már nem törődik velem, mert ifju neje és boldogsága elfeledtetnek önnel mindent. Adjon isten önnek szerencsét és minden jót! Levelem, melyet sirva írok, talán nevetni fog, de mégis írok. Ön egykor barátom és tanácsadóm volt és noha nem szeretett, mint azt később be is bizonyította, nem volt egészen idegen; ma azonban csupa idegen ember fog körül; nincs senki, aki előtt szívem siralmát kiönthetném. Tudom, hogy rosszat beszélnek rólam; de nem vagyok oly elvetemedett, mint amilyennek talán ön gondol s önnel mások. Szerencsétlenségem oka az, hogy valamit ennem kellett s valahova le kellett hajtanom a fejemet. Ezt azonban csak önnek valloim meg, — más valaki előtt ezt soha és semmi körülmények közt meg nem tenném; sőt nevetnék és azt mondanám: magam akartam, hogy legyen! Ön tudja, hogy büszke vagyok.

Kevéssel azután, hogy ide költöztünk, atyám meghalt és a kórházban meghalt. Egyedül maradtam anyámmal. Gimnáziumba szerettem volna járni, de az drága volt, mert apa halála után csak hat rubelünk maradt. Tanakodtam anyával, mi tevők legyünk. Tanítsak másokat? De hogy kapjak én tanítványt, mikor itt oly sok végzett diplomás gimnazista leány ajánlkozik nevelőnőnek és nem kap helyet; én pedig csak három osztályt jártam és mint ön is tudja, becsületesen írni sem tudok. Akkortáiban tanácsot kértem öntől, de ön azt felelte, hogy új hivatála teljesen elfoglalja, magának is elég dolga és gondja van. Később megtudtam, hogy egy kereskedő leányának udvarol... Bizonyára azt is vette el. Anyával

hát tovább tanakodtunk, mit tegyünk és azt határoztuk el, hogy én inget varrok, anya pedig harisnyát köt, mert szegény már akkor nagyon gyöngye volt s alig látott. Reggel hét órától éjjel tizenkét óráig három inget varrtam; egy ingért nyolcz kopekot, naponta huszonnégy kopekot kaptam. Anya két napig kötött egy pár harisnyát és kapott ezért tizenöt kopekot, egy napra tehát hét kopekot. Szép aritmetika, ugy-e? De ez nem volt nekünk elegendő. Kölcsön kértünk, ahol lehetett, egyik holmink után eladtuk a másikat és nagyon nyomorúságosan éltünk. Alig ettünk valamit, hogy Brigittának, ennek a vak vén asszonynak, kinél szobát fogadtunk ki havi négy rubelért, fizethessünk.

Igy mult el egy esztendő. Kétszer, háromszor irtam önnek, ön azonban nem adott életjelt magáról. Egészen elfeledett bennünket. Anya egészségét még jobban megtörte a nyomor, vagy ami valószínűbb, a nagy bánat, — mig nem teljesen tönkrement és kórházba kellett vinni. Ott csak kis ideig volt és meghalt, az én nagy bánatomra, nem karjaimban: csak a halottas kamarában láttam viszont. Nem akarom leírni önnek, mit éreztem akkor; egy hétig szinte ész nélkül jártam, keltem, nem tudtam dolgozni, csak sirtam egyre. Már mindenünket eladtuk; csak adósságunk volt elég. Egy fillérem sem volt. A háziasszonyom figyelmeztetett, hogy egy fiatal, szerinte előkelő ur meg akar ismerkedni velem. Ezt a fiatal embert futólag, elmenőben láttam már, mikor a háziasszonyomhoz jött. Akkor még megmagyarázhatatlan volt előttem, mit kereshet ily szép fiatal ember az ilyen vén boszorkánynál. Nem kívántam megismerkedni vele és evvel magamra vontam háziasszonyom haragját. Egyszer nógatott, fizessem meg a hátralékos szoba-bért, szóval, gyakran veszekedett velem. Varrtam a nyomorult ingeket, pusztá kenyeret ettem teával, de engedni nem akartam. Egyszer ily viharos jelenet után (a vén csoroszlya két havi hátralékot követelt rajtam egyszerre) az ágyra vettem magamat és keservesen sirtam. Nem is hallottam, mikor Petrovics Iván belépett a szobába.

— No, ne sirjon — mondotta és kezével megérintette a vállamat, — hiszen maga olyan szép, hát miért sir?

Rá akartam kiáltani, hogy távozzék; ki akartam kergetni, de valami félelem fogott el, fölkeltem, az ablakhoz mentem és kibámultam.

— Hallgasson hát rám, ne ölje meg maga magát, kezdte ő újra és mellém ült — ez az élet nem magának való. Hagyja itt ezt a vén boszorkányt és jöjjön velem. Jöjjön — és minden úgy lesz, ahogy maga kívánja.

Fölugrottam; a vérem forrott és fejembe szállt. Nem tudom, mit feleltem neki, azaz nem is feleltem tulajdonképpen, csak kiabáltam. Petrovics Iván kiment a szobából, valószínűleg a nagyobb lármától félt. De mindjárt utána belépett a vénasszony és kikergetett a lakásból. Utánam repült a kis batyuba kötözött holmim. Fölvettem a batyut és elmentem, Isten tudja hova. Ugy tetszett, hogy meghalt bennem minden érzés, noha mindent jól tudtam, ami velem történt. Ámbár borzasztó volt a helyzetem (azt sem tudtam, hol éjszakázom) egyszerre eszembe jutott, hogy anyám egyetlen örökségét, egy kis tükröt a volt háziasszonyomnál felejtettem és elhatároztam, hogy alkalommal elhozom azt onnan. Össze-vissza bolyongtam, míg egyszerre egy szabad térre értem. Sehol sem láttam élő lelket; csak elvélve haladt el mellettem egy paraszt — és aztán megint csend következett. A szegényes, fából való kunyhók téli ködben usztak, a jégvirággal borított ablakokból alig hatolt ki egy fénysugár. De nekem jól esett ez a csönd; hozzászóltam akkor, mikor anyám még élt; a nagy utcáktól félttem, mindig attól tartottam, hogy ott valaki megver vagy megsért. Valahol hetet ütött az óra. Csodálkoztam, hogy ily korán üres az utca. De

aztán eszembe jutott, hogy ma van karácsony estéje, mindenki otthon van és a szent ünnepre készülődik. Egyszerre fénysugár reszketett át egy ablakon. Karácsonyfán gyuladt ki. Apró és nagy árnyékok mutatkoztak. A mi karácsonyfánkra gondoltam. Az erdő, a mező csillog a hótól, rettenetes hideg van és az égen fénylik a hold és szikráznak a csillagok. Az éjszaka oly csendes, a mi bizalmas szobánk oly fényes, oly meleg, a karácsonyfa sugárzik, mi gyermekek körülötte ugrálunk és szívből nevetünk... Ugy tetszett, mintha meg akarna szakadni a szívem. Köny hálózta be a szmemet... Istenem, miért nem maradtunk mi falun, miért jöttünk ide?... Egyre jobban fagyott, éles szél keletkezett; a kis gallér, mely rajtam volt, alig adott egy csepp meleget. Rongyos cipőm nem védte a lábamat. Nem tudtam, hova menjek. Emlékszem, hogy a Névához értem; a tulsó parton fénylő pontokat láttam. Onnan egy ut a kerteken és mezőn át... a temetőbe vitt. Ott feküdt anyám. Nem tudom miképpen, egyszerre elfogott annak óhaja, hogy vessek véget mindennek. Ez legalább nem lenne nehéz dolog. A Néva mentén a halászházok áttörték a jeget, hogy halászhassanak. Csak bele kellene ugranom...

De megfordultam, mintha titkos hatalom vont volna tova; a szél a hátamat verte, ami nagyon jól esett. Magam sem tudtam, mi történik velem, mert, mint említettem, úgy tetszett, hogy meghalt bennem minden érzés. Csak azt éreztem, hogy nagyon hideg van és elálmósodom. Szívesen bementem volna akármelyik istállóba, hogy ott lefeküdjem, fölmelegedjem és alhassam. Irigyletem azt a kutyát, mely a hidegtől reszkette és keservesen vonitva követett, mikor egy udvarban eltűnt, hogy fekvőhelyére menjen. Észre sem vettem, hogy egy széles utcába értem. A gázlángok vígan lobogtak és a kirakatok ki voltak világítva. Itt is karácsonyfát láttam minden ablakban. Szinte fölmelegedtem. Megálltam egy cukrász kirakata előtt és sokáig gyönyörködtem a kiállított felséges dolgokban. Megéheztem. Önkénytelenül a zsebembe nyultam és kihúztam onnan... egy névjegyet. Ez volt rajta: »Podozerszki Petrovics Iván, S. utca 30. sz. 5-ik ajtó.« Az első perczben nem értettem, hogy került hozzám a névjegy, később elgondoltam, hogy bizonyosan akkor dugta Petrovics Iván a zsebembe, mikor mellettem ült. A névjegyet beledobtam a hóba. Elém lebegett anyám képe, fülemben csengtek utolsó szavai, de ebben a perczben egy benső hang is beszélt hozzám... De nem, ezt nem akarom megírni, Petrovics Ipoly; minek is — elég az hozzá, hogy elsziettem erről a helyről. A fejem zugott, nem tudtam, mit tegyek, merre forduljak. Csak azt tudom, hogy sokáig, nagyon sokáig járkáltam és térdig gázoltam a hóban. Köröskörül sűrű köd hullámozott és a távolból alig hatolt hozzám egy világsugár. Sehol egy ember — csak a szél kavart föl fagyos hófelhőket és arczomba verte... Még egy percz és én ott voltam, ahol a halászházok dolgoznak... Borzasztóan gyáva voltam... Imádkoztam Istenhez, adjon erőt, iparkodtam elhíttetni magammal, hogy csak egy pillanat az egész és mindennek vége van — még sem tudtam elszánni magamat. Elhiszi, Petrovics Ipoly, hogy a hidegtől féltem? Elképzeltem, mily hideg lehet odalennt és inkább egy sövény alatt akartam csendesen és lassan meghalni. Képzeld, Petrovics Ipoly, nem jutottam odáig! Képzeld, egyszerre csak egy magas ház előtt állok, melyen a lámpavilágnál a 30-as számot olvasom. Higye el, különös végzet volt az, mely e ház elé vezetett! Ez a ház is ki volt világítva; az ablakokon át karácsonyfák csillogtak felém. Eszembe jutott, hogy ha Petrovics Iván azt kérdezné tőlem, mit kívánok, ezt felelném:

— Állítson ide nekem gyorsan egy karácsonyfát, de jó nagyot. Valóságos tüztenger égjen rajta, mint haj-

dan gyermekkoromban, hogy én még egyszer utoljára kigyönyörködjem magamat rajta...

Minthogy féltem a főkapun bemenni — tolvajnak nézhetek volna — hátul mentem be. Sokáig ott álltam az ajtó előtt. Ah, ha ön tudná, miféle érzésekkel küzdöttem! Végre fölmentem a lépcsőn és egy szoba elé értem. Ezen rézlap volt megerősítve e felirattal: Podozerszki Petrovics Iván, mely mintha csupa tüzes betűből lett volna kirakva, Egyszerre megijedtem és meg akartam fordulni, de eszembe jutott hogy nincs lakásom, éhes vagyok, mint a farkas és föl kell melegednem, ha bármibe kerül is! El tudja képzelni magát, Petrovics Ipoly, ilyen helyzetben? Fölemeltem a kezemet, hogy meghúzzam a csengőt, de nem volt hozzá erőm. Keringett, tánczolt minden a szemem előtt. Egy perczre úgy tetszett, hogy nem is ott vagyok a házban, hanem megint a Néva partján állok. Végre megragadtam a fogót és... csöngettem... És amikor...

INNEN-ONNAN.

~ Kneipp meghalt... Egy emberrel megint kevesebb van, aki nagy baj esetén segíthet rajtunk. A professzorok és doktorok tudománya ugyanis ott megszűnik, ahol a nagy baj kezdődik. És minekutána »semmi orvos nem tudott segíteni«, előáll és segít Zsuzsi néni (vasorru szülésznő), az öreg Kapatos Mártony (kovácsmester, fogász és csömör-masseur), tiszt. Kakasffy Dilutur ur (lelk- és hasonszenvész), meg a szenvedő emberiség többi jóltevője, aki gondosan kerülve minden helyet, ahol a medicinát tanítják, alkalmas lett csodaszerű gyógyítások cselekvésére. El akarod venni a Zsuzsi néni kenyerét? Terjeszd el róla, hogy titokban okleveles orvosnő, sőt elébb jutott a kutya-bőrhöz, mint dr. Hugonnay Vilma; és legott elpártol tőle minden hive. Valamint megölhetsz minden kuruzslót, ha azt hazudod rá, hogy álarczos orvos. Ez a rettenetes logikai nonsens: »azért tud gyógyítani, mert nem tanulta«, olyan régi, mint maga az orvostudomány, minden időben élt a laikusok minden rétegében — a cigánytól a fejedelemtől — és amilyen képtelenség, ép olyan bizonyítéka az ars medicinalis állandó csődjének. Ettől a szegény tudománytól ugyanis végcél gyanánt azt követeljük, hogy ne engedjen bennünket meghalni. Ámde mióta Ábel meghalt (alkalmasint koponyatörés és agyvelő-sérülés következtében) általános szokássá lett az elhalálozás és meghal mindenki. Ergo a doktorok számarak; ellenben a nem doktorok nem számarak. Hát az bizonyos, hogy a medicina története a tévelygések története; és minden század szánakozó mosolygással tekint az előtte való századra. Semmelweis, Pasteur, Roux, Behring, Koch, Lister? A jó Isten tudja csak az ő halhatatlanságuk jövő sorsát. Lehet olyan korszak, amelyben a tudomány mindenben ellent fog nekik mondani. A tudatlanság máris ellentmond nekik. De azt az igazságot történetből lehet következtetni, hogy a kuruzslók soha sem esnek csődbe, mindig lesznek hermelinpalástos és rongyos hiveik. A haldokló Bethlen Gábor, ki a lőcsei hóhérral rakat fontanellákat lábába, mikor az orvosok tudománya csődöt mond, nem a XVII. század embere, hanem a jelené és a jövőé is. De mikor meghal, senki sem mondja, hogy a hóhér számár; ellenben a doktorok mindig számarak. Ez a derék becsületes Kneipp plébános igazi népszinműbe illő falusi kuruzsló volt. És nem eredeti semmi-ben, csak a nagynemű, minden primadonnát, tyukszemvesztőt és cacaot lefőző reklámban. Két alkotó eleme: a mindent vízzel gyógyító Naturarzt meg az ócska Kreuterbuchokból bölcsességet merítő plébános régesrég portéka. Régibb Priessnitznél, régibb a mi rudnai tót papunknál, aki a negyvenes években csodákat művelt hajnalban szedett hegyi füvekkel és égbekiáltó tudatlansággal. De hát mindegy: az orvosok számarak; sőt senki

se számár, csakis ők. Ez a jó Kneipp Sebestyén nagyságának titka. No meg talán a saru is. Ez a szellős lábbeli ép olyan hatalmas eszköze a más emberfiától való különbözésnek és a német hazafiság dokumentálásának, mint a Jäger-gyapju, ez a patent pizsok. Szicília forró földjén is láttam félig meztláb teutonokat csoszogni ebben a saruban, az Urkraft érzetével, büszkén, örvendve a feltűnésnek. »Matto inglese!« dörmögte utánok a palermoi teherhordó, aki csakugyan meztláb jár és mégis meghal. Csuf olasz babona, hogy minden angol, ami bolond. Az én theoriám egészen más.

* * *

△ **Barnato.** Barnato a világ leggazdagabb clownja volt, aki valaha czirkusz porondján alakoskodott. Volt neki egy különös produkciója, ezzel lett ő a világ leggazdagabb clownja. Levette fejéről a csúcsos süveget s azt mondta: tisztelt közönség, ez a Fortuna bőség szaruja. Innen omlik a pénz. És pierrot-kabátja ujjait magasra föltűrve, az üres süvegből örületes gyorsasággal szedte ki az aranyakat. A mi századunk tudvalevőleg nem hisz a csudákban, egyebekben abban sem, hogy egy clown süvege a bőség szaruja volna. Ennélfogva a Barnato süvegében és arányaiban senki sem kételkedett s örülten tolongtak a clown aranyai után. Ekkor azonban Barnato már hautfinancier volt, aki az arany halászat mellett föltalálta a bölcsek kövét is. Ez a bölcsek köve egy tételben kristályosodott meg: pénz nem a gazdagoknak, hanem a szegényeknek van. Az összes gazdag emberek összes vagyona nyomorult peták ahhoz a mesés kincshez képest, ami penészes fillérekben s gyűrött tiz frankos bankjegyekben a szegények billiói között el van részletezve. A nagy vagyont ebből a titkos, láttatlan elemből kell összeszűzni, a szegénységből. És kibocsátotta az ő egy-fontos részvényeit és a szegények, akik látták a clownt a czirkuszban, eladták az utolsó párnát, hogy oda vigyék neki a pénzt. Ebből a pénzből lett Barnato, a nagy Barnato, a bányakirály és a Don Robin-palota építője. Az ő tiszteletére adott bankettet a lord mayor s az ő pártfogásába adta magát minden kicsi clown is. A Barnato mesés sikereinek a nyitját nem tudta senki, csak annyi volt bizonyos, hogy az a sok arany, amit szerzett s tele marokkal széjjelszórt, nem az afrikai bányáiból való volt. De hát honnan? A bőség szarujából rázta ki. És Barnato most holt ember, az Óceánba vette magát. Vajon miért? A gyomra fájt? Vagy az ő talányát is megfejtette már valamelyik apagyilkos Oedipus és a szfinxeknek közös sorsa, hogy mihelyst meg van fejtve a talányuk, ők a mélységbe vetik magukat?

* * *

< **Sermo supra sepulcrum.** Látjátok feleim, egy ujságot temettek el a héten; csak most, ámbár meghalt már jó tizenöt esztendőnek előtte. Egy időben csak a legborzasabb titánok hitték, hogy valaha még ez a lap is megbukhatik. Mert erős volt, erős mint egy csallóközi hülye, kinek az agya veleje ökölnyi, de az izmai bikához méltók. És uralkodott a magyar szépirodalmon, a magyar művészen. — József császár korabeli ujságokat olvasván, nem csap meg úgy a régiség szaga, mint mint mikor ennek a lapnak husz-huszonöt év előtti köteteit forgatjuk. A mult század sajtója csupa modernség a maga korában; ilyen volt akkor az ujság mindenütt. De ez az organum, a jelen század harmadik negyedében... Ki hiszi el, hogy ilyen lehetett, hogy türték, hogy nem kacagták agyon, hogy olvasták, hogy hittek neki, hogy indultak utána, hogy uralkodni engedték! De hiszen e mellett a Lázárok Lázára, a Petricevich-Horváth, meg a Zerrfi csupa hatalmas vezér-elme, nagy czélokra törő hérosz, irodalmi király és iskola-alkotó mester! Ki hiszi el, hogy ez a bátkirálynő-névsorok között óvatosan, mindig rezerváltak mögött bujkáló együgyűség, ügyefogyott selypítés, ügyetlen fufang diktatura volt, rettegett és oppor-tunizmusra kényszerítő erő és boldog volt, aki e hatalom jármába dughatta a fejét. Erre a boldogságra törekedett még a

nagy tehetségében despotai kevélységű Darmay Viktor is. És mikor nem adták meg neki, elzüllött, elveszett, mint annyian, akiket kiközösített ez a hatalom. És jutott neki az ujságban tiz sornyi fitymáló, nagylelkűen megbocsátó nekrológ. Kevés ember, a legislegerősebbek tudták kibőjtölni ezt az irodalmi czéhmasterséget. Mert csak bibőjtölték, nem csapták agyon. A magyar lélek általános, természetes fejlődése vetette végét. Nőtt körülötte, észrevétlenül, a sajtó, az irodalom, a közönség; és egy szép nap csak azon vettük magunkat észre, hogy arra a lapocskára nem vet többé ügyet semmi okos ember, hogy tehetségek járnak a maguk útján és boldogulnak az ő kegyelme nélkül, ellenben akik vele tartanak, az egy napról-napra fogyó salabakter-had. Összeomlott a diktatura magától, visszatért az ürességbe, ahonnan vétetett és emlékeztet, további eljárás végett, átvette a humor... De mi régiebb emberek mégis bámulunk, hogy a józan ész és az izlés fejlődő ereje ilyen kérlelhetetlen pontosságu jusztfikátor. Mert hol volt ez a józan ész meg ez az izlés, ameddig a bárgyúság és ferde érzék teljes hatalommal tombolt az irodalmon? Ez a tünet, mint históriai jelenség, csak úgy érthető, ha számolunk a nemzet lelki eleven halálának éveivel, mikor csendes, ernyed, mozdulatlan volt minden és vidékies, törpe, szegény állapotok uralkodtak ebben az országban, a házépítéstől a versírásig. Az az organum ennek a boldogtalan kornak a hirmondója volt; és ez a mentsége. Egészséges idő nem szülhette, mert hiszen ép az egészséges idő lett a halála. Isten kegyelméből úgy megerősödünk, hogy olyan kétségbe esett kort nem hozhat többé reánk semmi katasztrófa. Vagy élünk, vagy halunk, de vegetálni többé nem fogunk. A lelki penész kiveszett Magyarországon.

* * *

+ **Vizes lepedő** a t. Házon. Az Alföldön akkor szoktak vizes ponyvát teríteni a nádfedelű házra, mikor a szomszédban tűz van. A t. Házra meg akkor teritenek vizes lepedőt, mikor belől van az égedelem. Vagy úgy cselekszenek, mint mikor a petroleum vagy spiritus lámpa felborul és szerte ömlik a folyékony láng: hirtelen vizes lepedővel takarják be, hogy a tűz terjedését elfojtsák. Evvel a vizes takaróval akarják az obstrukciót elnyomni. Hiszen az obstrukció lámpájának nincs is petroleum szaga, spiritusz se igen érzik rajta. Legfőljebb csekély kis mécses, a melyikre hol egyik, hol a másik ellenzéki honatya rak egy kis szalonnát vagy egyéb zsiradékot és minden órában megpiszkálják, hogy el ne aludjon, hanem pislákoljon tovább és füstöljön a miniszter orra alá. Mindenesetre furcsa, hogy mikor a miniszternek fáj a feje az obstrukciótól, akkor a t. Házra raknak hideg borogatást.

* * *

+ **A tudós doktorok.** Urnapján tartottak konziliumot a szegény ember bajában. Konstatálták, hogy a szocializmus bacillusai a földmives népet megmételezték. Mihelyt megvolt a diagnózis, egyszeriben tisztában voltak a mediczinával is. Csak drasztikus szereket lehet ilyenkor alkalmazni, mikor a baj már annyira elharapózott, hogy minden pillanatban várható az aratási iszony kitörése. Most nem lehet azon tanakodni, hogy jött, mint jött, miként lehetett volna praeventiv szerekkel megakadályozni, ki hozta be, ki terjesztette el a betegséget. A baj itt van, a leggyorsabb hajtószerre van szükség. A legpraktikusabb oszlató szer a nép láza ellen ez:

Rp.

Pil. plumb. Kropacsek.

Ds. Minden perczen tizenötször ismételni.

A Kropacsek-féle ólomlabdacoknak százszor gyorsabban oszlató hatása van mindenféle svájci vaslapdacsnál. Egy-két injekció a bőr alá és a kelevényes csomók oszladozni kezdenek; még egy-két injekció és a láz elmúlik. Se láz, se lázadás többé. Valóságos csodaszer az a Kropacsek-féle ólom-

lapdacs. Kár, hogy csak a csendőrség tudja applikálni. A csendőrok létszáma pedig korlátolt. Kérdés, tudnak-e elegendő injekciót alkalmazni. A tudós konzilium erre az eshetőségre is gondolt. Ha a Kropacsek lapdacs nem találna elégséges lenni, kísérletet tesznek a Manlicher-féle golyóbisokkal. Ez aztán van bőségesen. Egy egész országot ki lehet vele gyógyítani örökre. A böcs doktori testület a mellett, hogy a tudomány legújabb vívmányait alkalmazza a betegeire, naiv egyszerűségében a bibliára hivatkozik, a hol írva vagyon: Ha pedig a kezéd megbotránkoztat, vágd le a kezedet és ha a szemed megbotránkoztat, szurd ki a szemedet. Ilyen bibliai egyszerűséggel tudnak ők segíteni a komplikált bajokban. Lesz aratás még ezen a nyáron katonai kirendeltséggel és csendőri asszisztenciával. Hogy a jövő esztendőben hogyan lesz? Majd csak lesz akkor is valahogy, mivel sehogyse még nem volt soha.

* * *

→ **Kaiser Karl VI.** Minekutánna van *Tiger, Elster, Kibitz* nevű hajónk (a mienk is, teringette, mert fizetünk bele, mint a köles), leszen *Kaiser Karl VI.* nevű első osztályu kos orru pánczélos czirkálónk. Azokat az igen előkelő és mély jelentőségű, csillogó elmességű és minden honfui szívet megdobogtató német állatneveket csak le tudjuk valahogyan fordítani a kis Ballagiból, mi bus szittyák. De hogy kicsoda az a *Kaiser Karl VI.*, arról nem világosít fel még a nagy Ballagi sem. Mert VI. Károly császár pusztá szófordítás, magyar értelme nincs, magyar történet, magyar közjog nem tud róla. Mi csak III. Károly királyt ismerünk és ismert bennünket ő is, mert ha esetleg nem méltóztatunk vele megkötni a *pragmatica sanctio szerződését*, nagy baj leendett Köpeczen és egyebütt is. Az a kos orru VI. Károly császár különben pánczélosan és czirkálva oktat meg bennünket, hogy semmi sem változott hatvan év óta, mikor nagy gravámenes országgyűlésezéssel kellett kivivnunk, hogy V. Ferdinánd királyunk ne I. Ferdinánd császár legyen. A különbség csak az, hogy akkor kivivtuk. Ma pedig eszünkbe se jut semmiféle kivívás.

* * *

→ **A romantika vége.** Vándoroljunk ki, érdemes nagy uraim, betyárromantikás magyarok. Minden ujság, minden fal, minden vastorony tele van ezzel a hirdetéssel:

Szenzációs!

Törvényesen védve!

Buffalo Bill vagy egy tanya kirablása.

Legújabb szenzációs kiállításos némajáték 2 felvonulásban.
A czirkusz részére átdolgozta Kremsér igazgató:

Méltóztatnak észre venni? »Törvényesen védve egy tanya kirablása«. Paragrafusokkal megoltalmazott raptus. Ami ez után következhetik, az már egészen természetes. »Sobri Jóska, vagy hatóságilag engedélyezett utonállás«. »Bogár Imre, vagy rendőri fedezet mellett történő gyilkosság«. »Rózsa Sándor, vagy vasuti sinek szabadalmazott fölszedése a kir. ügyészség asszisztenciájával«. »Papakosza, vagy törvényszéki ítélettel helyben hagyott kasszafúrás«. Menjenek önök a pokolba, Papakosza, Rózsa Sándor, Bogár Imre, Sobri Jóska uraim, de még ön se mutogassa többé a bowiekniféjét, Mr. Buffalo Bill! Önök egyetértéssel Rudnay főkapitánynyal, üres óráikban népszínházi kóristák és kasírozott gonosztetteiket a Szentirmay Elemér műdalainak négy hangon való éneklésével kísérik. Mi pedig, érdemes nagy uraim, még egyszer mondom, vándoroljunk ki a Gellérthegyre, ahol még történnék törvényesen nem védett dolgok.

Általános szabály, mely alól, tudomásom szerint, alig van kivétel, hogy kiváló férfiak mindig anyjuk képmásai; anyjuk rájuk nyomta szellemének és testének bélyegét.

Michelet.

IRODALOM.

A falu s a város.

(Lampérth Géza: *Első könyvem*. Budapest, 1897.)

A Lampérth Géza *Első könyvé*-hez irt előszavában Beöthy Zsolt miniszteri tanácsos ur melegen ajánlja e kedves, fiatal, falusi költő könyvét, megdicsérvén annak költői utját, mert az nem kifelé visz, hanem fölfelé, amint-hogy költészetünk jelen képében voltaképpen a falu s a nagyváros állanak egymással szemben, melyek közzül magyar költészet eddig más nincs is, mint a falu s minden más irányu kísérlet a nemzeti lélek irányában is idegenséget jelent.

Hát ami a Lampérth Géza munkáit illeti, azok valóban nagyon kedvesek, fiatalok s falusiak, csak éppen hogy nem versek, hanem szemináriumok dolgozatok. Mert valamint az álmoskönyv szerint: libahust enni jó, úgy mondja ki az egyetemi esztetika, hogy: hazáról dallani jó, a hangsúlyos mérték jeles, a parallelizmus kitűnő, a népköltési elem dicséretes — s a jó tanuló ennek folytán a hazáról dall, hangsúlyos mértékben jeleskedik, egyik sorra parallel a másikkal s az első sorféle a másodikkal, míg a strófáin, mint a német frakkon az ezüst pityke, ott csillognak a népköltemények frázisai, sorai, meg képei, olykor, mint lelkiismeretes emberhez illik, idézőjelben is. Az én hitem szerint, ha a nagyságos és méltóságos esztetika az ő szabályai közzé azt is bevette volna, hogy: jó költőnek lenni helyes — Lampérth Géza bizonyára jó költő is volna. De a m. kir. esztetika a magyar költőtől első sorban azt kívánja, hogy kedves legyen, fiatal és falusi. Ilyenformán a felelősség is a Lampérth Géza válláról a miniszteri tanácsos uréra hárul.

A Beöthy Zsolt metaforája a városról s a faluról nagyon szép. Majd olyan szép, mint az a másik, a volgamenti lovasról, aki a Magyar Irodalom Kis Tükrének első lapján elterülő sivatagon kémelve néz a messzeségbe s a magyar nemzetet példázza. Ám az efféle képek nem éppen a miniszteri tanácsos ur kizárólagos tulajdonai. Bartha Miklós is a minap az ötven milliós német nemzet, a Luther, a Lessing, a Kant, a Goethe, a Beethoven, a Liebig s a Helmholtz fajtáját hernyóhoz hasonlította. Taine Hyppolite Adolf, néhai párisi főiskolai ny. r. tanár ur ő nagysága is gyakorta élt *efféle* képekkel, ha nem is *ilyenekkel*. Mégis az ilyen metaforák, mondom, nagyon szépek, majd olyan szépek, mint az egyszeri zsidó hasonlata az életről s a lánczhydról. »De mért volna az élet olyan, mint a lánczhyd?« vetették ellene. »Miért ne volna olyan?« felelt ő diadalmasan. S ha e kis adomában a zsidó génusz tükröződik vissza, Beöthy Zsoltban pedig a magyar génusz ölt testet, az ember kegyelettel gondol néhai jó Farkas Andrássra, aki már több századok előtt hosszabb költeményben fejtegette e két nemzet közel rokon voltát.

Ahol egy adoma áll szemben egy miniszteri tanácsossal, nem lehet benne kétség, kié a győzelem. Föltétlenül elfogadom a Beöthy Zsolt tézisét, hogy csak a falu

költészete az igaz magyar költészet s minden más irányu kísérlet idegenség. Elfogadom, noha fáj Arany Jánost is kilöknöm a magyar irodalomból s az ő megdicsőült homlokára is rásütnöm a kozmopolitaság magametszete bélyegét, amért a Buda halálán kezdve, a Toldi-trilógián keresztül egészen a Hidavatásig dalos ajakkal ezer esztendőn kísérte és kísérlette végig a magyar főváros alakulását. Legfeljebb Beöthy Zsoltnak kell átírnia azokat a könyveit, melyekben Arany Jánost állítja bálványul a magyar ifjuság elé. De hát a Beöthy Zsolt tekintélyének semmi sem nehéz, ez a tekintély uralkodik a magyar költészetben s ennek döntése válogatja a Kisfaludy-Társaságba az igaz magyar költőket. Végig nézek ezek során, különösen az újabbakén s megmérlem őket a Beöthy Zsolt hivatalos mértékével. Verses poézisról lévén szó: ott van Somló Sándor, aki irt Savonaroláról s irt Zsolt vezérről, de a faluról nem irt; ott van Rákosi Jenő, aki irt Nápolyról s Visegrádról, irt Athénről és a Magdolnában Budapestről, de a faluról nem irt; ott van Dóczy Lajos, aki ugyancsak irt Nápolyról és Visegrádról, Tündérországról és Magyarországról, de a faluról nem irt; ott van Radó Antal, aki irt stanzákat, szonetteket s ritornelleket, de falut nem irt, ott van Ábrányi Emil, akiben fölcsendül Byron s megcsendül Moore, de a falu soha; ott van Endrődi Sándor, akiben benne van Egertől Danczkaig Balassi Bálint s Düsseldorftól Párisig Heine Henrik, de a falu nincs meg benne; ott van Kozma Andor, aki olyan elmés, magyaros és virtuóz tolmácsa a főváros váltakozó hangulatainak; ott van Vargha Gyula, aki... nem, nem folytatom: mindenki ott van, csak a falu nincs ott. S ha végig nézek azokon, akik ott nincsenek, mert a Beöthy Zsolték finomabb és nemzetiebb érzése föllázad ellenük, közöttük első sorban áll Kiss József, akiről e helyütt is mondhatok tán annyit, hogy nem a balladáit az ő igazi versei, de ezekben igazán benne van a magyar falu, s ott van Pósa Lajos, akit épp a minap csepült le a Budapesti Szemle, s akinek a költészete sok mindenféle hiányosságban leledzhet, de a magyar falu nem hiányzik belőle. Ki marad hát más, mint szinte csak az az egy Heltai Jenő, akit agyonhallgatnak s agyonirigyelnek, agyonragalmaznak s agyonlopkodnak, s aki önnönmagának a legnagyobb ellensége, mikor könnyelmű marokkal szórja szét a lelke kincseit, s kenyérből való járomba hajtja az ő bolondos fejét. S ime, még ez odavetett versek is diadallal járnak be a magyar vidéket; a mostani magyar katonaéletnek, a most kifejlő magyar fővárosnak máris megtalálták a hangját, s ez a hang győzedelmesen csengi tul a mai falu kedves, de monoton hangját. Mert nagy dolog a falu és nagy dolog a paraszt; belőle válik ország s belőle válik nemzet. De ő maga még nem az, csak fejlődik azzá, s aki a költészetet eltiltja attól, hogy együtt haladjon e fejlődéssel, az fosztja meg igazán e költészetet az ő nemzeti jellegétől.

Oly szép a falu nyáron, mikor fűszeres lég borul a kalászos életre s a munka belenyulik a hajnalból az éjszakába. De ha beköszönt a tél s megrövidül a nappal, a buza elbujik a földbe, a nap belevész a hóba, s bűzös odvakban padkán szundikál a tunyaság. S im, a város-

ban nem szunnyad az élet; az elektromos lámpa üldözött fényében, az aszfalt megátkozott talajából a hó alól, a jég alól egyszerre csak kisarjad a szentírás két magasztos fája: a tudásé s az örök életé. Ezért furcsállom én, hogy akinek mestersége a tudás és hitvallása a magyarság örökkévalósága, éppen Beöthy Zsolt áll lángoló pallossal e paradicsom kapuja elé, hogy mintegy miniszteri rendelettel kitiltsa belőle a magyar művészetet. Nem vagyok olyan szerencsés, hogy Beöthy Zsolttal személyesen érintkeztem volna, de érdeklődöm iránta s kérdezősködöm felőle. Följártam olykor az ő esztétikai előadásaira: nagyon intelligensek, noha német eredetűek. Szeretem az ő sokat magasztalt stilusát: tagadhatatlanul elegáns, noha egy kissé germán izű. Hallom, hogy sokat jár Velenczébe, nagy kedvelője az olasz konyhának, és ami több ennél, finom lelkű és finom ízlésű bámulója a klasszikus olasz művészetnek. Ha egyszer ott találom az Assunta előtt, nem mulasztom el, tiszteletteljesen bemutatkozván neki, így szólani hozzá: »Tanár ur, ne nézze ezt a képet, csak a tulipántos ládát nézze; ne bámulja a Salutét, csak az abonyi két tornyot bámulja; ne gyönyörködjék a Coleoni szobrában, csak a szegedi rabok vakarcsból gyurt figuráiban teljék gyönyörűsége!« Nem tudom, Beöthy Zsolt mit felelne erre, de sejtem. Felelje hát ugyanezt önnönmagának is, mikor egy ezeresztendő nemzetnek vágja oda, hogy keresse a nemzetiségét az ökörcsordában, építse a művészetet a trágyadombra, s az egyéniségét bástyázza körül tudatlansággal s együgyűséggel, vagy ahogy ő mondja, kedvességgel, fiatalsággal s falusiassággal.

Ignotus.

SZINHÁZ.

Wolter. A tünemények sorra elhagyják azt a földet, mert a tüneményeknek a korszaka lejárt. Így halhattak ki hajdanában az óriások s ma már csak a mondák beszélnek róla, hogy voltak valamikor nem közönséges emberek is. A mai színésznők igen kedves teremtések, minél kedvesebbek, annál kisebbek. A művészetben a szubretteknek áll a világ. Tudnak sirni, de még jobban tudnak szeretni. De a vihartól óvakodnak. A kedves kis talentumoknak nem valók a nagy szenvedélyek, a szívnek tulvilági megnyilatkozása. Wolter Sarolta volt a németek között az utolsó asszony, kinek a szava velőkéig hatott. Ő még a nagy stílusú, az óriások világából való volt. Talán az utolsó. Alig szült még Germánia ilyen asszonyt, ilyen erővel, ilyen viharos temperamentummal és ilyen agyvelővel. Nemcsak Ausztria, hanem az egész germán világ öltön gyászt érte, mert vele meghalt a német tragédia. A francziáké még él, az olaszoké is, a magyaré is. De meghalt a német és már régen nincs meg az angol. A germánoknál pusztul a nagy stíl, náluk, akik megteremtették.

Budapest—Párizs. Több mint harmadfél esztendő választ ugyan még el a párizsi kiállítástól, azért ki ne gondolkoznék már most azon, hogy miképpen jusson Párisba azokra a nagy napokra, amelyeknek fénye, ragyogása káprázatba fogja ejteni Európával együtt az egész világot. Minket magyarokat még egyéb is vezet, amikor a francziák nagy ünnepére gondolunk: a revanche. Ők eljöttek emelni ragyogását a mi ezredéves nemzeti ünnepünknek, mi kimegyünk hozzájuk, viszonzni barátságukat visszaadni lelkesedésüket. Azokat, akiknek már

eddig is gondot okozott a kirándulás módja, bizonyára kellemesen fogja meglepni néhány uri ember prospektusa, amely a magyarokat társas kirándulásra szólítja fel. Nem afféle megszokott társas kirándulásról van szó, hanem szó van itt egy nagy nemzeti megnyilatkozásról, a melyre egy előkelő, uri emberekből álló társaság szólítja fel a magyarságot. A mozgalom élén Thoroczky Viktor báró elnöke alatt Molnár és Bárdossy min. osztálytanácsosok, Urányi képviselő, dr. Váradi Antal, dr. Schubert törvényszéki bíró, dr. Gerenday és dr. Barthos min. titkárok, dr. Kovács, a millenáris kiállítás volt igazgatója, Jónás Ödön egyetemi tanár, dr. Sturm Albert és Igmándi Mihály állanak, a vállalkozás tervezője és igazgatója pedig Somogyi Nándor. A kirándulás prospektusa, eltekintve attól, hogy a mozgalom nagy részben jótékony célzt is szolgál, rövid idő alatt rendkívül népszerűsége fog szert tenni. A nagyszabású tervezetnek az a rövid extraktuma, hogy aki most előre bejelenti részvételét a kirándulásban, annak havi 8 forintot kell fizetnie a kiállítás megnyitáig, vagyis összesen 250 forintot s ezért az összegért részese a tizennégy napig tartó nagyszabású kirándulásnak. Párizsban nyolcz teljes napot tölt a kiránduló, megnézve a francia főváros minden látványosságát, történelmi nevezetességeit s minden képzelhető költséget a rendezőség fedez, úgy, hogy egészen társtalanul is neki bátorodhatik bárki az utnak, Bajos elmondani azt a számtalan kedvezményt, melyet a rendező bizottság a kirándulóknak nyújt, de a prospektus minden pontja csak megnyugvással töltheti el a magyar közönséget az iránt, hogy itt olyan erkölcsi alapon álló mozgalomról van szó, a melyet minden magyar ember fel fog karolni. A nyolcz forintos befizetések a *Budapest Belvárosi Takarékpénztárhoz* intézendők, mely a rendezőbizottság ellenőrzése mellett maga kezeli a beérkezett pénzeket; ha pedig valaki a kirándulásban akadályozva van, a maga részvételét másra is átruházhatja, vagy kívánatra a pénzét is visszakapja. Az interkaláris kamatokból származó jövedelem, a mi haszonnak fenmarad, a kultuszminiszter rendelkezésére bocsátatik közmívelődési célokra. Így tehát a legszegényebb ember is hozzájut ahhoz, hogy meglátogathassa az 1900 évi párizsi kiállítást, ez által a magyarság olyan imponzánsan fejezheti ki lelkesedését a francziák iránt, ahogy az irántunk az ő részükről olyan sokszor megnyilatkozott. *Somogyi Nándor* a vállalat tervezője és igazgatója, aki a rendező bizottsággal együtt rendkívül nagy tevékenységet fejt ki a nagyszabású vállalkozás sikere érdekében, készséggel nyújt felvilágosítást az érdeklődőknek. A jelentkezések a »*Budapest—Párizs*« vállalat igazgatóságához, (*Budapest Ersebet körút 44.*) intézendők.

KÖZGAZDASÁG.

Magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság e héten tartotta meg II. évi rendes közgyűlését Széchenyi Pál gróf elnöklése mellett. A közgyűlés tudomásul vette az évi jelentést, mérleget, megadta az igazgatóságnak és a felügyelőbizottságnak a fölmentést, a felügyelőbizottság tagjait újra megválasztotta és hozzájárul a nyereség föl-osztására vonatkozó javaslatához, melynek értelmében a kimutatott 381.821 frt 59 kr. tiszta nyereségből levonva az 1895. évről áthozott nyereségmaradvány 32.614 frt 69 kr., marad 349.206 frt 90 kr. Ebből az alapszabályok 48. §-a értelmében levonandó: a tartalék-alapra 5 százalék 17.460 forint 35 kr., az igazgatóság jutaléka fejében 3 százalék 10.476 frt 20 kr., együtt 27.936 frt 55 kr., a közgyűlés rendelkezésére állott 321.270 frt 35 kr., illetőleg a fönt levont 32.614 frt 60 kr. nyereségáthozattal együtt 353.885 frt 4 kr. Ebből: a második üzletév osztályszelvényeinek 5 frt 50 krral leendő beváltására 275.000 frt. A törvénybe iktatott szerződés 20. §-a értelmében a magas államkincstárt megillető nyereségrészesedésre 6250 frt. A létesítendő tisztviselői nyugdíjalapra 10.000 frt. A biztosítási alapnak 50.000 frtra való kiegészítésére 10.333 frt 30 kr., együtt 301.583 frt 30 kr. fordítatik és a maradványt 52.301 frt 74 kr., mint nyereségátvitelt az 1897. üzletév javára írják. A közgyűlés elé terjesztett évi jelentésből a következő főbb momentumokat emeljük ki: A társaság a számára szerződésileg biztosított 400.000 frtnyi rendes államségi-ségből csak 362.222 frt 22 krt számolt el bevétel gyanánt, minthogy az államkincstárral kötött szerződés értelmében 37.777 frt 78 krt, a rendkívüli tartalék-alapnak 400.000 frtra való kiegészítésére kellett fordítani. Az elélt nyereség magasságára való tekintettel, az elmúlt évre nem veszi igénybe azt a 50.000 frtnyi segítőösszeget, mely azon esetben jár, ha jövedelmei az 5%-os osztalék kifizetésére nem elegend-

dők, hanem az államnak egy, habár nem jelentékeny összeget amia nyereségrészesedés címén rendelkezésére bocsát, mely őt 5%-ot meghaladó osztalék kifizetéseiből szerződésszerűleg megilleti. Az elmúlt esztendő kedvező eredményét nagyon elősegítette a jó vizállás, mely a járművek akadálytalan közlekedését az év legnagyobb részében lehetővé tette. A társaság összes köteles járatait egész terjedelmükben megindította és megtette az intézkedéseket arra nézve is, hogy tömeg-árúknak a Dunán Galacztól Regensburgig, továbbá a Tisza, Dráva és Száva hajózható szakaszain való szállítására szolgálatait a közön-ség rendelkezésére bocsáthassa. Ily módon a vállalat minden tekintetben az előkészítés köréből megállapított programja megvalósításá-nak stádiumába lépett. A társaság eddig 17 drb gőzöst, 131 uszályt és 38 pontont rendelt meg 6.332.000 frt értékben. Báziai műhelyét kellően megnagyobbítva Orsovára helyezte át, győri műhelyét nagyob-bitotta és minden irányban megtette az intézkedéseket a pozsonyi, bécsi, korneuburgi, linczi, passauai és regensburgi átrakodási forgalom fölvetelére, e mellett vontatásokat is végzett, a mivel a magánhajósok érdekeit is szolgálta. Az 5 frt 50 krral, tehát 5 1/2%-kal beváltandó második szelvény beváltása 1897. június 16-tól kezdve a társaság pénztáránál és a Magyar általános hitelbanknál történik.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Főmunkatárs: KÓBOR TAMÁS.

Foulard-selymet 60 krtól 3 frt 35 krig méterenként — japáni, chinai, s. a. t. a legujabb mintázattal és színekben, u. m. fekete, fehér és színes **Henneberg selymet** 45 krtól 14 frt 65 kr. méterenként sima, csikos, kockázott, mintázott, damaszolt z. a. t. (mintegy 240 különböző minőségben, 2000 szín és mintá-sattal s. a. t.) a megrendelt árakat **postabér és vámmentesen, házhoz szállítva**, valamint mintákat postafordultával küldenek **Henneberg G. (cs. és kir. udvari szállító) selyemgyárai Zürichben.** Svájcba címzett levelekre 10 kros és levelező lapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megren-delések pontosan elintéztetnek. 2

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN-FÉLE COGNAC

MINDENÜTT KAPHATÓ.

Feszty-társaság körkép palotájában városliget
„Krisztus a keresztfán és Jeruzsálem“
óriási körkép.

Látható reggeli 9 órától esti 9 óráig, este villanyvilágításnál.

☛ Belépő díj 50 kr. ☛

Gyermekjegy és katonajegy őrmestertől lefelé 30 kr

legjobb asztali- és üdítő ital,
kitűnő hatásának bizonyult köhögésnél,
gégebajoknál, gyomor- és hólyaghurutnál.

MATTONI HENRIK, Karlsbad és Budapest.

NYÁRI-OCCASIO 1897!

➡ Nagy választék! ➡

➡ Rendkívül olcsó árak! ➡

Szintartó **Levantine**, métere 16, 22, 26, 30 kr.
Remek, francia **Batiszok**, métere 35 kr. (előbb 60 kr.)
Legujabb angol **Zephir**-ek, métere 46, 52 kr.
Atlasz-Satin, legf. min. métere 40, 58 kr. (legujabb minták.)
A-jour anglais **Batiszt**-ek (fehér) métere 24, 38, 52, 56 kr.

Zephir-Brocat, minden színben, métere 22 kr. (mélyen leszállított ár).
Selyem-Zephirek (Haute Nouveaute) métere 90 kr.-tól feljebb.
Mélyen leszállított áru selyem-szövetek métere 60, 85 kr.
Voile de laine (remek minták) métere 57, 65, 80 kr.

Remek, nagyon finom, legujabb divatu selyem- és gyapju-szövetek az előrehaladt évad folytán rendkívül leszállított árakon.

LESSNER D.

áruháza.

Bécs, VI., Mariahilferstrasse 81–83.

➡ Vidékre minták és képes árjegyzékek ingyen és bérmentve küldetnek. ➡

ERDÉLYI

cs. és kir. udvari fényképész

tudatja, hogy

Kossuth Lajos- és Ujvilág-utca sarkán levő

➡ **UJ MŰTERMÉT** megnyitotta. ➡

Bejárat: Ujvilág-utca 2. sz.

TELEFON.

LIFT.

Fiók-műterem: V., Erzsébet-tér 18.

M. kir. államvasutak.

Ezennel közhirrét tétetik, hogy a vasuti kocsikban és az állomási helyiségekben elhagyott tárgyak, u. m. bőröndök, táskák, kalapok, ruha és fehérneműek, botok, napernyők, esernyők stb. az alább felsorolt állomásokon és következő napokon tartandó nyilvános árverés alkalmával azonnali készpénz fizetés mellett el fognak adni.

Miskolcz állomáson e hó 18-án d. e. 9 órakor, Kolozsvár állomáson e hó 25-én d. e. 9 ó., Budapest ny. p. u. e hó 30-án d. u. 3 órakor.

Budapest, 1897. jun. havában.

Az igazgatóság.

Hol keressük
a legjobb

arczport?

Kérjük a

Müller J. L.

féle

Blaha-Serail-Pouder-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznőnk kedvelt arczporát, mely úgy nappal, mint éjjel használva, minden arczpor között a legjobb; kiváló szakemberek által megvizsgálva, végleg tisztának és teljesen ártalmatlannak találtatott. Mint pipereszer nélkülözhetlen, az arczbőrnek a legszebb fehér színt, üdéséget, szépséget és pirt kölcsönzi.

Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 frt.

Crème Pompadour,

ez azon szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodás szépségét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártalmas lett volna. A »Crème Pompadour« az arcz és kéz bedörzsölésére használtatik reggel és este, azután »serail pouderrel« lesz behintve.

Kapható
a gyárosnál

MÜLLER J. L.

Egy téglya
1 frt 60 kr.

császári és királyi udvari szállító
illatszer- és pipereszappan gyári raktára

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 2. sz. alatt.

Nagy raktár rendkívül jó minőségű
fog-, haj-, ruhakefékben és fésűkben.

➡ Utánzásoktól óvatik. ➡

Luser L.-féle turista-tapasz.

Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem szemölcs és a talp, valamint sarok bőrkeményedései, továbbá minden-nemű bőrelszarusodás ellen.

A hatásért jóátállás vál-laltatik.

Központi szét-küldési rak-tár:

E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig darabon-kint 60 krajczárért.
Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérésnél.
* SCHWENKL.,
gyógyszerész, Meid-ling-Bécs. Csak ak-kor valódi, ha minden hasz-nálati utasítás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és aláírásával el van látva, azért is erre ügyelni kell.
— Gyógyszertárakban vásárlandó.

FŐRAKTÁR:

Budapest, Király-u. 12. TÖRÖK JÓZSEF gyógyszertára.

Legcélszerűbb, legtartósabb,
legolcsóbb az

aszfalt-burkolat.

Templomok, tantermek, folyosók, járdák, kocsutak, hidak, vágóhidak, istállók, magtárak, mühe-lyek, kapualjak, udvarok, terra-zsok, játszóhelyek stb. **aszfalt-tal burkolását**, nemkülönbén

nedves lakások gyökeres
szárazzátféltét

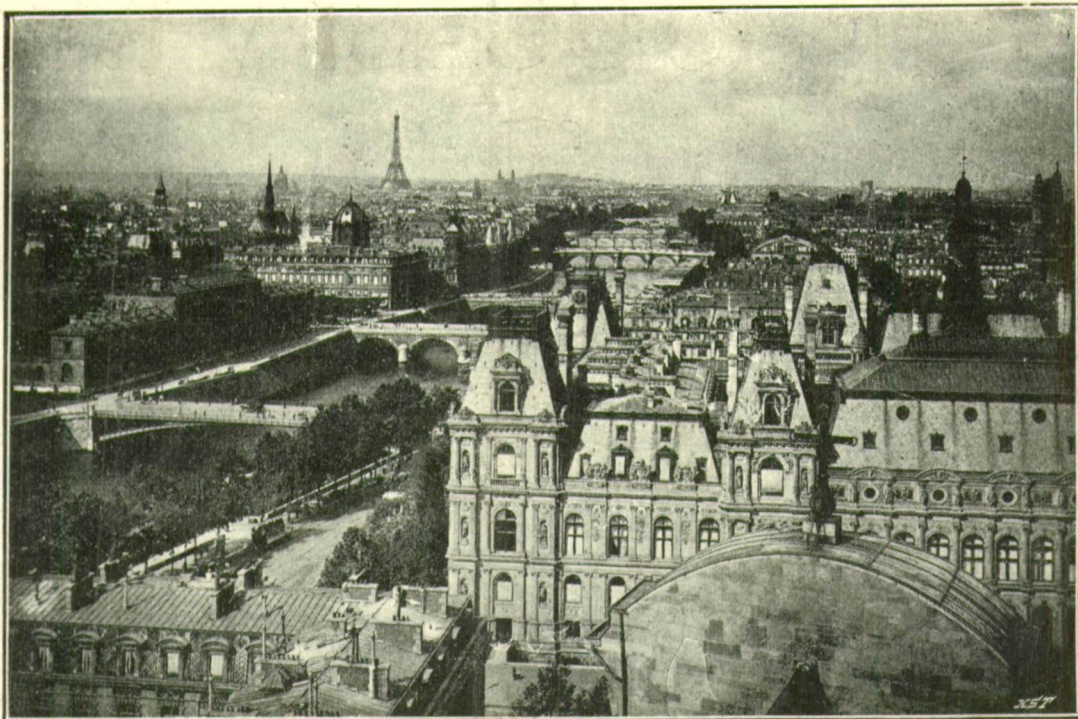
jótállás mellett legolcsóbban el-vállalja

a magyar

aszfalt részvény-társ.

Árjegyzék, költségvetés ingyen!

BUDAPEST PÁRIS.

1900. május, június, július, augusztus,
szeptember, október hónapokban 14 napra.

Magyarok társas kirándulása az 1900. évi Párisi Világkiállításra.

Tekintettel a kulturális célra, a program összeállítását, kivitelét s a befizetett összegek kezelését felügyeli a következő bizottság:

Elnök: **Toroczko-Szt-Györgyi Thoroczka Viktor báró**, a főrendiház titkára.

Bárdossy Jenő,
a földmivelésügyi m. kir.
minisztérium osztály-tanácsosa.

Dr. Gerenday György,
pénzügyminiszteri titkár,
a »Magyar Athletikai Club«
alelnöke.

K. Jonás Ödön,
műgyetemi tanár,
országgyűlési képviselő.

Molnár Viktor,
min. osztály-tanácsos a vall. és
közokt. m. kir. min. eln. oszt. vezetője,
a III. oszt. vask.-r. lovagja.

Urányi Imre,
nagybirtokos és országgyűlési
képviselő.

Dr. Barthos Andor,
miniszteri s. titkár, a vasuti
tisztképző tanfolyam tanára.

Igmándy Mihály,
író, a »Foncière« Pesti biztosító
intézet osztályfőnöke.

Dr. Kovács Gyula,
kir. tanácsos, egyetemi m. tanár,
a magyar kereskedelmi muzeum
aligazgatója.

Dr. Schubert Emil,
kir. törvényszéki bíró,
Sturm Albert,
a »Budapesti tudósító« tulajd.
és főszerkesztője.

Dr. Várady Antal,
az orsz. magy. színészeti aka-
démia igazgatója, a Nemzeti
színház dramaturgja, az »Ország
Világ« főszerkesztője.

Igazgató: **Somogyi Nándor**.
(Irodalmi és művészeti vállalat)

Igazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körút 44. sz. I. emelet.

A befizetések kizárólag a **BELVÁROSI TAKARÉKPÉNZTÁRHOZ**, Budapest, Koronaherceg-utca 3. sz. (részvénytőke 2,500.000 ft) készpénzben, vagy a m. kir. postatakarékpénztár útján eszközölendő. — A takarékpénztár kezeli a befizetett összegeket és szolgáltatja ki ellenértékül a programban foglalt szolgáltatmányokról szóló **RÉSZVÉTJEGYEKET**.

Ára 250 ft; fizetendő havi 8 forint. vagy negyedévi 24 frtos részletekben.

A részletes illusztrált prospektust az igazgatóság díjtalanul küldi meg.

Kényelmes nappali utazás, podgyász, étkezés, lakás, közlekedési eszközök, minden látványosság, ünnepség, színház, mulatók jegyei, a kiállítás, szakszerű kalauzolás, Páris környéke stb. az ellátásban foglaltatik.

A befizetett összegek kamatai, a bizottság rendelkezésére álló jövedelem a kultuszminiszter és kereskedelem ministerek rendelkezésére áll kulturális célokra mint az utazók alapítványa.

E belépési nyilatkozat kivágandó és az igazgatósághoz boríték alatt beküldendő.

„BUDAPEST—PÁRIS.”

Magyarok társas kirándulása az 1900. évi párisi világkiállításra.

Igazgatóság: Somogyi Nándor Budapest, Erzsébet-körút 44, I. em. 12. sz.

BELÉPÉSI NYILATKOZAT.

Alulírott ezennel kinyilatkoztatom, hogy a megállapított feltételek alapján fenti vállalat által rendezendő társas utazásban résztveszek és kötelezem magam, egy részvétjegyért 250 frtért a folyó hótól kezdve frt kr. havi—negyed—félévi részletekben a m. kir. postatakarékpénztár útján a Belvárosi Takarékpénztár Részvény-Társaság pénztárához Budapesten, Korona-herceg-utca 3. szám az 1900. évi január hó végéig teljesen befizetni.

Az utazásban részvétel hónapját jogomban áll az 1900. évi január végeig megállapítani, ugyanekkor jegyemet másra átruházhatom avagy az utazásból visszaléphetek. — Utóbbi esetben a Belvárosi Takarékpénztár Részvény-Társaság a részvétdíj egy tizedrészének levonásával a befizetett összeget visszafizetni tartozik.

Ezen időponton túl visszalépésnek és visszatérítésnek helye ugyan nincs, de az ellenőrző-bizottság méltányos esetekben jogosítva van e szabálytól eltekinteni.

Végül tudomásul veszem, hogy úgy az uton, mint Párisban a programnak megfelelő teljesen szabad utazás, podgyász, lakás, étkezés, közlekedés, szórakozás és ünnepségekre szóló jegyek az ellátásban foglaltatnak.

Lakhely 1897. hó

Név és állás: